

Kainuun Sote

Arvokas ja onnellinen lapsuus Kainuussa

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2022 - 2025

Kainuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2022–2025

Kainuun sote 2022

Työryhmä:

Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä

Helena Saari, perhekeskuskoordinaattori

Anna-Liisa Kainulainen, va. tulosaluejohtaja, Hyvinvointipalvelut

Tarja Juppi, vastuualuepäälikkö, Lapsiperheiden sosiaalipalvelut

Marja-Liisa Ruokolainen, sosiaalialan erikoissuunnittelija

Kajaanin kaupunki

Eija Heikkinen, kasvun ja oppimisen tuen asiantuntija

Matti Ilvonen, kuraattori, Kainuun ammattiopisto

Paltamon kunta

Jenna Härkönen, hyvinvointiaktivaattori

Puolangan kunta

Tarja Raappana, vastaava sosiaalityöntekijä

Sotkamon kunta

Ville Manninen, kasvatusjohtaja

Jukka Mannermaa, kuraattori

Ristijärven kunta

Tiinaliisa Portano, rehtori/ sivistyspäälikkö

Itäsuomen sosiaalialan osaamiskeskus

Sanni Holopainen, suunnittelija

Kainuun maakunnallinen nuorisovaltuusto

Maire Heikkinen, maakunnallinen nuorisovaltuusto

Kajaanin evankelis-luterilainen seurakunta

Antti Minkkinen, kappalainen

Mannerheimin lastensuojeluliitto Kainuun piiri ry

Seija Karjalainen, toiminnanjohtaja

Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä (Kainuun sote)
Ostolaskut, PL 400
87070 Kainuu
Puh. (08) 61 561 (vaihde)
Faksi 08 718 0050
kirjaamo@kainuu.fi
sote.kainuu.fi
Kuvat: kannen kuva kuvapankki Pixabay

Kajaani 2022

Tiivistelmä

Kainuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on lastensuojelulain mukainen suunnitelma, joka on laadittava ja tarkistettava vähintään kerran valtuustokauden aikana. Suunnitelma tulee lain mukaan ottaa huomioon kuntalain mukaista talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa. Suunnitelmaan ja sen liitteisiin on koottu ajantasainen tieto lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilanteesta ja viime vuosien kehityksestä Kainuun alueella hyvinvoinnin ja terveyden näkökulmista.

Suunnitelma on strateginen ja konkreettinen toimintaohjelma, jonka tulee lain mukaan sisältää seuraavat tiedot:

- lasten ja nuorten kasvuoloista sekä hyvinvoinnin tilasta
- lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä ja ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista
- lastensuojelun tarpeesta kunnassa tai alueella
- lastensuojeluun varattavista voimavaroista
- lastensuojelulain mukaisten tehtävien hoitamiseksi käytettävissä olevasta lastensuojelun palvelujärjestelmästä
- yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palvelu ja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä sekä
- suunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on arjen pieniä tekoja, joita jokainen kainuulainen voi tehdä arjessaan. Toisaalta lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen on konkreettisia toimenpiteitä ja yhteiskunnan tavoitteellista toimintaa eriarvoisuuden vähentämiseksi ja palvelujärjestelmän parantamiseksi.

Vuoden 2023 alusta lukien vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä siirtyy kunnilta ja kuntayhtymiltä hyvinvointialueelle. Hyvinvointialueilla toimintarakenteita ja -tapoja luodaan ihmislähtöisten palvelukokonaisuuksien aikaansaamiseksi. Tavoitteena on perus- ja erityistason palvelujen entistä parempi yhteen toimivuus, samoin kuin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saumattomuus. Hyvinvointialueiden ja kuntien yhteistyössä painopiste on hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Uudistuksella on vaikutus myös lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laadintaan. Suunnitteluvuorokauden lainsäädännöllistä sisältöä ollaan myös uudistamassa, joten Kainuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa tullaan tarkentamaan ja täydentämään niiltä osin vuoden 2023 aikana.

Suunnitelmassa kuvataan lasten ja nuorten hyvinvointia edistäviä tekijöitä sekä ongelmia ehkäiseviä toimia ja palveluja. Palveluja kuvataan sekä hyvinvointia tukevien rakenteiden että lastensuojelun palvelujärjestelmän näkökulmasta. Suunnitelmassa on kuvaus myös keskeisistä yhteistyömahdollisuuksista eri toimijoiden välillä. Yhteistyön lisäämisen tarve tulee olemaan kaikkien osapuolten, etenkin järjestöjen, yhdistysten ja seurakuntien kanssa. Suunnitelman tulee sisältää myös opiskeluhoitoa koskevan suunnitteluvuorokauden. Näiltä osin suunnitelmaa tullaan täydentämään vuoden 2022 – 2023 vuoden aikana.

Suunnitelman keskeiset tavoitteet nousevat Kainuun alueellisesta hyvinvointikertomuksesta. Nämä ovat lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (elintavat ja mielen hyvinvointi), vanhemmuuden tukeminen sekä ennaltaehkäisevien palvelujen ja toimintojen kehittäminen. Suunnitelma kytkeytyy kuntien, Kainuun soten sekä järjestöjen ja seurakuntien hyvinvointityöhön.

Hyvinvointisuunnitelma antaa kuntalaisille, palvelujen käytännön toteuttajille sekä luottamushenkilöille laaja-alaisen kokonaiskäsitksen lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä tekijöistä ja toimista sekä käytössä olevista ja tarvittavista voimavaroista Kainuun alueella.

Sisällysluettelo

1 Kainuulainen Visio hyvinvoivasta lapsesta ja nuoresta	3
2 Lasten ja nuorten osuus Kainuun väestöstä sekä hyvinvoinnin nykytila	5
3 Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävät tekijät sekä ongelmia ehkäisevät toimet ja palvelut	13
4 Lastensuojelun tarve, siihen varattavat voimavarat ja palvelujärjestelmä	19
Lastensuojelu	19
5 Yhteistyön järjestäminen hyvinvointialueella eri viranomaisten, järjestöjen sekä seurakunnan kanssa ja vastuunjako	23
6 Suunnitelman tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit	24
7 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman hyväksyntä, seuranta ja arviointi	35
Lähdeluettelo	36
Julkaisuluettelo	38

Kuviot, taulukot ja liitteet

Taulukko 1. Alle 15 -vuotiaiden osuus väestöstä Kainuun eri kunnissa, Tilastokeskus	5
Kuvio 1. Erittäin tyytyväinen elämäänsä perusopetuksen 8. ja 9. luokka, THL	7
Kuvio 2. Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus 8. ja 9. luokka, THL	7
Kuvio 3. Kokenut syrjintää koulussa tai vapaa-ajalla 8. ja 9. luokka, THL	8
Kuvio 4. Ei yhtään läheistä ystävää 8. ja 9. luokka, THL	8
Kuvio 5. Ei syö aamupalaa joka arkipäivä 8. ja 9. luokka, THL	9
Kuvio 6. Ei syö aamupalaa joka arkipäivä, ammatillinen oppilaitos, THL	9
Kuvio 7. Ei yhtään kaveria 4. ja 5. luokka (2017–2021), THL	10
Kuvio 8. Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa 4. ja 5. luokka. (2017–2021), THL	10
Kuvio 9. Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa 4. ja 5. luokka (2017–2021)	11
Kuvio 10. Käynyt koulukuraattorilla lukuvuoden aikana 4. ja 5. luokka (2017 – 2021)	11
Kuvio 11. Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä 8. ja 9. luokka, THL	12
Taulukko 2. Kainuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman kehittämiskohteet 2022–2025	25
Liite 1. Kainuun lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointi-indikaattoreita (Sotkanet)	37

1 Kainuulainen Visio hyvinvoivasta lapsesta ja nuoresta

Yhdistyneiden kansakuntien (YK) lapsen oikeuksien sopimus (LOS) sekä kansallinen lainsäädäntö luovat perustan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmalle. Lapsella ja nuorella on perustuslain mukaiset kansalaisen oikeudet, oikeudet osallistumiseen, oppimiseen, palveluihin sekä huolenpitoon ja erityiseen suojeluun. Useat säännökset velvoittavat kuntia ja ammattilaisia monialaiseen yhteistyöhön ja yhteistoimintaan. Koska lainsäädäntö antaa vain yleisiä suuntaviittoja ja vähän ohjausta käytännön työhön, edellyttää se sitoutumista yhteiseen työhön yli ammatti- ja hallinnollisten rajojen.

Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus Kainuuseen, helposti lähelläsi (Hellä) -hanke toteutetaan vuosina 2020 – 2023. Kainuun soten HELLÄ -hankkeen toiminta jakaantuu viiteen painopisteeseen ja työpakettiin. Tulevaisuuden sotekeskuksen yksi työpaketeista sisältää perhekeskustoiminnan tehostamisen ja yhteistyön vahvistamisen kuntien sivistystoimen (varhaiskasvatus ja koulut) kanssa. Keskeisin hyötytavoite tässä työpaketissa on ennaltaehkäisevän ja ennakoivan työn vahvistaminen, monialaisen yhteistyön lisääminen sekä laadun ja vaikuttavuuden parantuminen. Tavoitteena on lisätä kasvun, oppimisen ja koulunkäynnin tukeen liittyvää sosiaali- ja terveystoimen sekä sivistystoimen ammattilaisten välistä moniammatillista yhteistyötä. Tavoitteena on tiedon lisääminen ja perustehtävien kirkastaminen.

Kainuulainen Visio hyvinvoivasta lapsesta ja nuoresta on kehitetty yhteistyössä Hellä – hankkeen Sivi-sote strategiatyön yhteistyön ytimessä ja sen ovat hyväksyneet työryhmän keskeiset strategiatason toimijat.

Visio

Arvokas ja onnellinen lapsuus Kainuussa

Hyvinvoinnin, tasapainoisen kehityksen ja turvan takaaminen kaikille lapsille ja nuorille

Arjen tekoja lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi

Jokainen kainuulainen voi omalla toiminnallaan edistää lasten ja nuorten hyvinvointia. Arjen yksinkertaiset teot liittyvät ilmiöihin ja asioihin, joihin vaikuttamalla erot lasten ja nuorten hyvinvoinnissa kaventuisivat koko maahan nähden. Arjen teot liittyvät vanhemmuuteen, perheen yhteiseen toimintaan, arkeen ja yksinkertaisiin asioihin.

Mistä on arjen teot tehty?

Säännöllisestä yöunesta ja levosta
Yhteisistä ruokahetkistä
Leikkimisestä ja liikkumisesta

Maltillisesta ruutuajasta
Ystävistä ja sukulaisista

Yhteisistä lukuhetkistä

Savuttomasta, päihteettömästä elämästä

Koulunkäynnistä ja yhteydenpidosta

Turvallisista aikuisista, kuulevista korvista

Kulttuuritapahtumiin osallistumisesta

Omasta hyvinvoinnista huolehtimisesta

Avun pyytämisestä ja vastaanottamisesta

VÄLITTÄMISESTÄ

Lisätietoa ja vinkkejä arkeen:

- A-klinikkasäätiö, [Päihdelinkki](#)
- Suomen Sydänliitto ry, [Neuvokas perhe](#)
- [MLL – Mannerheimin lastensuojeluliitto](#)
- [Suomen vanhempainliitto](#)
- [KASPER - Kasvatus ja perheneuvonta ry](#)
- [Martat](#)
- [Lapsiasiavaltuutettu](#) ja [lasten sivut](#)
- Nuorten Ystävät ry – [Vanhempien Akatemia](#)
- [Lasten seurassa ohjelma](#),
- [UKK-instituutti Liikuntapiirakka](#)

2 Lasten ja nuorten osuus Kainuun väestöstä sekä hyvinvoinnin nykytila

Vuoden 2020 lopussa Kainuun väkimäärä oli 71 664, josta alle 15 -vuotiaita oli 14 prosenttia. Kainuussa on yhden vanhemman perheitä noin 20 % perheistä, vähemmän kuin muualla maassa. Oheisessa taulukossa on kuvattu alle 15 -vuotiaiden osuus väestöstä Kainuun eri kunnissa.

		2020
Hyrnsalmi	Väkiluku	2 199
	Alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä, %	9,2
Kajaani	Väkiluku	36 567
	Alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä, %	15,6
Kuhmo	Väkiluku	8 042
	Alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä, %	10,8
Paltamo	Väkiluku	3 235
	Alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä, %	12,3
Puolanka	Väkiluku	2 491
	Alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä, %	9,1
Ristijärvi	Väkiluku	1 235
	Alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä, %	10,2
Sotkamo	Väkiluku	10 301
	Alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä, %	14,9
Suomussalmi	Väkiluku	7 594
	Alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä, %	10,1

Taulukko 1. Alle 15 -vuotiaiden osuus väestöstä Kainuun eri kunnissa, Tilastokeskus

Lapsilla, nuorilla ja perheillä on Kainuussa paljon sellaisia asioita ja toimintoja, jotka edistävät sekä ylläpitävät heidän hyvinvointiaan ja terveyttään. Luonnonläheinen kasvu- ja toimintaympäristö antavat mahdollisuuden monipuoliselle omaehtoiselle perhe- ja yksilötason terveyden ja hyvinvoinnin toiminnalle ja edistämiseksi. Perheiden omaehtoinen toiminta on riittävää kunnan, järjestöjen, yhdistysten sekä seurakuntien tarjoamalla mahdollisuuksilla. Kouluissa on lisätty toimenpiteitä harrastusmahdollisuuksiin osallistumisesta, jotta jokaiselle lapselle tai nuorelle löytyisi oma harrastus. Kulttuuritarjontaa on lisätty, esimerkiksi varhaiskasvatuksessa osassa kuntia toimii kulttuurivastaavat. On toimenpiteitä, joilla kiinnitetään huomiota liikkumiseen, terveelliseen ravintoon, sosiaalisiin suhteisiin, ennaltaehkäiseviin palveluihin, palvelurakenteeseen, eri toimijoiden väliseen yhteistyöhön, nuorten sekä perheiden vaikuttamismahdollisuuksien lisäämiseen. Tehdyt toimenpiteet eivät kuitenkaan ole vielä riittäviä, jotta yhteinen visio lasten ja nuorten hyvinvoinnista toteutuu. Vuoden 2021 eri selvitysten, hyvinvointi-indikaattorien ja kouluterveyskyselyn mukaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen vaatii toimenpiteitä, jotka tässä suunnitelmassa on nostettu kehittämiskohteiksi vuosille 2022 – 2025.

Pienten lasten perheistä työttömyyttä on vuoden 2020 aikana ollut 10 %. Lapsiperheiden pienituloisuusaste on 9,1 %. Yhden huoltajan talouksissa vastaava luku on 23,1 %. (2018). Lapsiperheköyhyyden vähentämiseksi on julkaistu kokoava selvitys ja politiikkatoimet, [Eroon lapsiperheköyhyydestä \(Kemppi 2021\)](#).

Selvityksen mukaan arjen haasteissa esille nousi matalien tulojen vaikutus arjen suunnitteluun ja valintoihin. Vähävaraisuuden tuoma häpeä ja stressi, joka heijastuu huoltajille jopa arvottomuuden ja kakkosluokan kansalaisen kokemuksina. Koronakriisin tuomat vaikutukset heijastuvat perheiden arkeen. Lomautukset ja irtisanomiset ovat vaikeuttaneet perheiden toimeentuloa, ja etäkoulunkäynti on tuonut lisäkustannuksia esimerkiksi laitehankintojen ja kasvaneiden ruokakustannusten myötä. Selvitykseen on koottu toimenpide-ehdotuksia lapsiperheköyhyyden vähentämiseksi, joita on tarkasteltu lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma laadintatyön yhteydessä.

Kainuun alueellisessa hyvinvointikertomuksessa todetaan, että elintapaohjaus ja tuki tulisi kohdistua erityisesti terveellisen ravitsemuksen, liikunnan, päihteettömyyteen ja riittävän unen merkityksen korostumiseen sekä suun terveyteen. Mielen hyvinvoinnin ja terveyden ongelmat ovat havaittavissa jo alakouluikäisillä. Myös seksuaaliterveyden edistäminen on tärkeää jo varhaisessa vaiheessa lapsen ikätaso huomioiden. Lasten ja nuorten yksinäisyyden, kiusaamisen, kaltoinkohtelun ja muiden psykososiaalisten ongelmien tilannetta tulisi selvittää ja kehittää vaikuttavia toimia niiden ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi. Erityisesti tyttöjen kokemia hyvinvoinnin vajeita tulisi selvittää.

Keskeistä lasten hyvinvoinnin tilan arvioinnissa on ulottaa arviointia ns. juurisyihin eli niihin tekijöihin, joiden on tunnistettu ennakoivan pulmien kasautumista. Juurisyiksi voidaan Halmeen (2018) mukaan tunnistaa

- 1) perheen vuorovaikutussuhteet,
- 2) osallisuus ja yhteisöön kiinnittyminen sekä
- 3) mielen hyvinvointi.

Palvelujen osalta on tärkeää turvata palvelujen saatavuus, saavutettavuus ja resurssit sekä pyrkiä muutokseen palvelujen kustannusrakenteessa (Kainuun alueellinen hyvinvointikertomus 2021–2024).

Keskeisiä tuloksia lasten ja nuorten hyvinvointi-indikaattoritiedoista (THL) 2019–2021 koko Kainuun osalta.

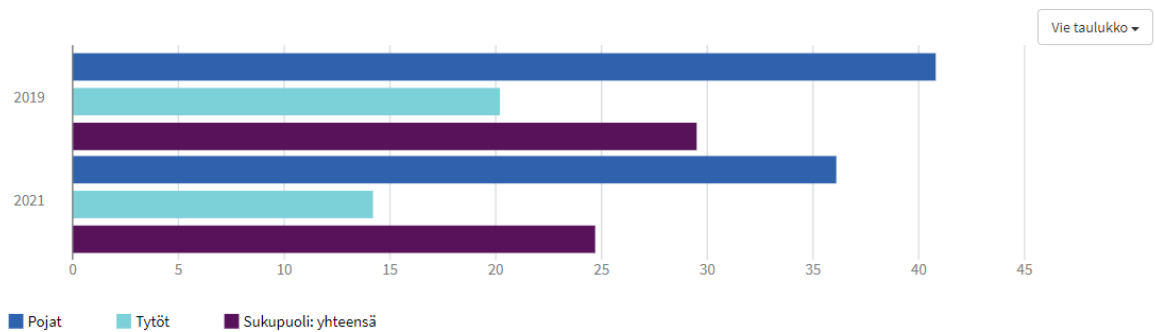
Perustulokset, nuoret 2019 ja 2021

Lähde: Kouluterveyskysely

Indikaattori: Erittäin tyytyväinen elämäänsä, %

Indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka ovat erittäin tyytyväisiä elämäänsä tällä hetkellä.

Kainuun hyvinvointialue, Perusopetus 8. ja 9. lk

Kuvio 1. Erittäin tyytyväinen elämäänsä perusopetuksen 8. ja 9. luokka, THL

Kouluterveyskyselyn 2021 tulosten mukaan Kainuulaisten nuorten tyytyväisyys elämään on laskenut (kuvio 1). Kysely on tehty aikana, jolloin koronaan liittyvät toimenpiteet koulu (etä-koulu), harrastus sekä muissa vapaa-aikaan liittyvissä toiminnoissa rajoitukset ovat vaikuttaneet merkittävästi lasten, nuorten ja perheiden elämään. Koronarajoituksilla on ollut vaikutusta myös vanhempien työllisyystilanteeseen mahdollisten lomauttamisien myötä. Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus on lisääntynyt etenkin tyttöjen osalta (kuvio 2).

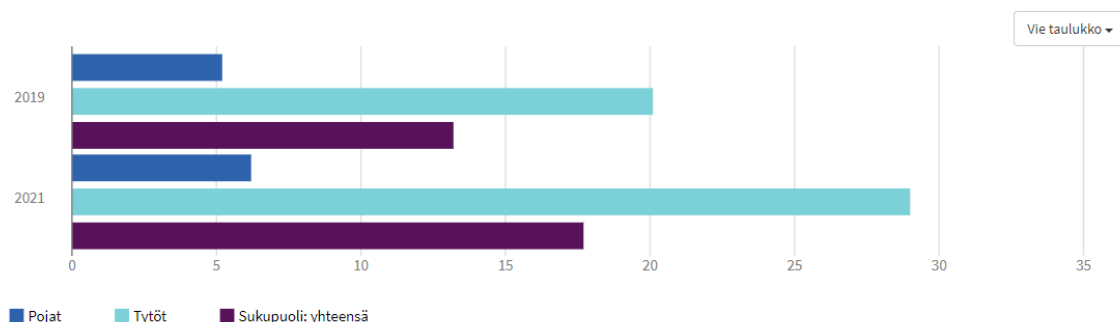
Perustulokset, nuoret 2019 ja 2021

Lähde: Kouluterveyskysely

Indikaattori: Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, %

Indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka ovat kokeneet kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta kahden viime viikon aikana. Ajoittaiset ahdistuksen tunteet ovat osa nuoren normaalia elämää. Läheiset ihmiset voivat tukea ahdistuksen tunteiden kanssa pärjäämistä ja nuoren selviytymistä iänmukaisista haasteista. Varsinaisen ahdistuneisuushäiriön syntyyn vaikuttavat perinnöllinen alttius ja ympäristötekijät, erityisesti lapsuusiässä ja nuorena koettu väkivalta, hylkäämiskokemukset ja muut liiallisesti kuormittavat ympäristötekijät.

Kainuun hyvinvointialue, Perusopetus 8. ja 9. lk

Kuvio 2. Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus 8. ja 9. luokka, THL

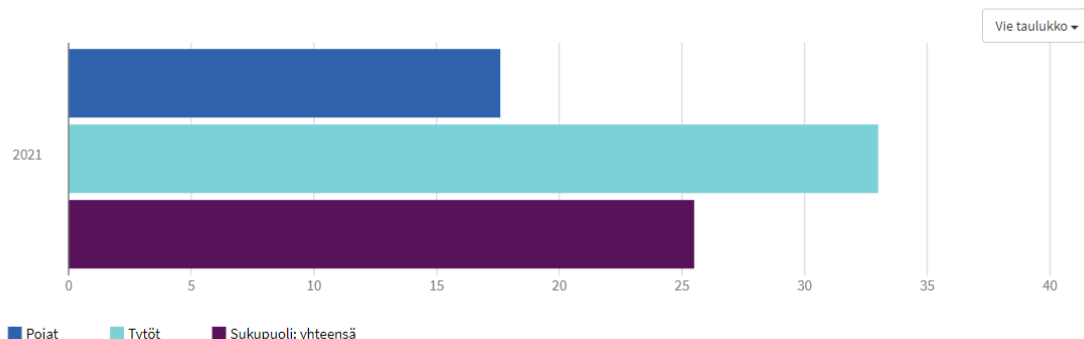
Perustulokset, nuoret 2019 ja 2021

Lähde: Kouluterveyskysely

Indikaattori: Kokenut syrjintää koulussa tai vapaa-ajalla, %

Indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka ovat kokeneet syrjintää koulussa/oppilaitoksessa tai vapaa-ajalla viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana.

Kainuun hyvinvointialue, Perusopetus 8. ja 9. lk

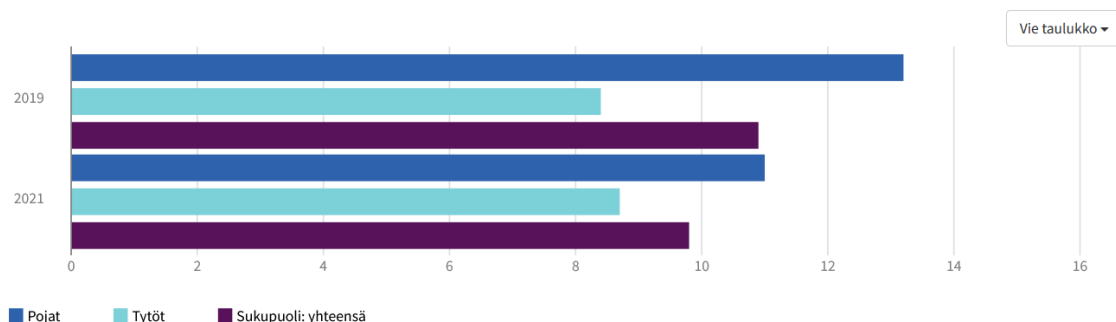
Kuvio 3. Kokenut syrjintää koulussa tai vapaa-ajalla 8. ja 9. luokka, THL

Tytöt ovat kokeneet syrjintää enemmän kuin pojat koulussa ja vapaa-ajalla viime vuoden aikana (kuvio 3). Pojilla tilanne läheisen ystävän puuttumisesta on hiukan kohentunut vuodesta 2019, kun tyttöjen osalta tilanne on kutakuinkin ennallaan (kuvio 4).

Indikaattori: Ei yhtään läheistä ystävää, %

Indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), joilla ei ole yhtään läheistä ystävää, jonka kanssa voi keskustella luottamuksellisesti omista asioista. Suurimmalla osalla lapsista ja nuorista yksinäisyyden tunne on ohimenevää ja usein paras kaveri löytyy ja tunne porukkaan kuulumisesta palautuu.

Kainuun hyvinvointialue, Perusopetus 8. ja 9. lk

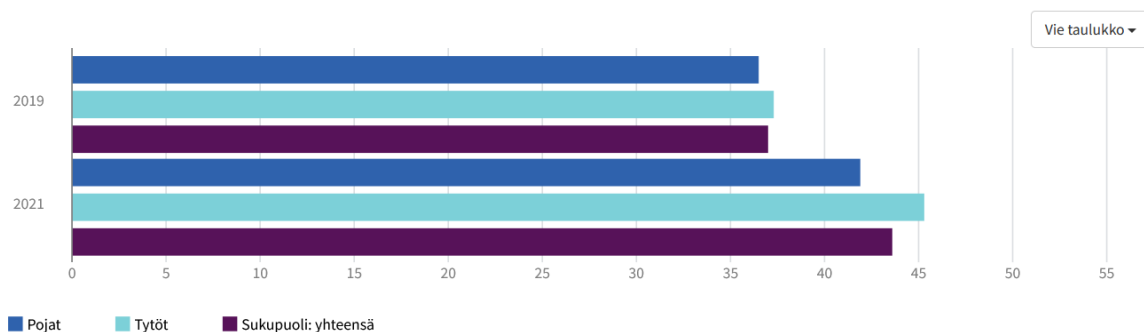

Kuvio 4. Ei yhtään läheistä ystävää 8. ja 9. luokka, THL

Indikaattori: Ei syö aamupalaa joka arkiamu, %

Indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka eivät syö aamupalaa joka arkiamu.

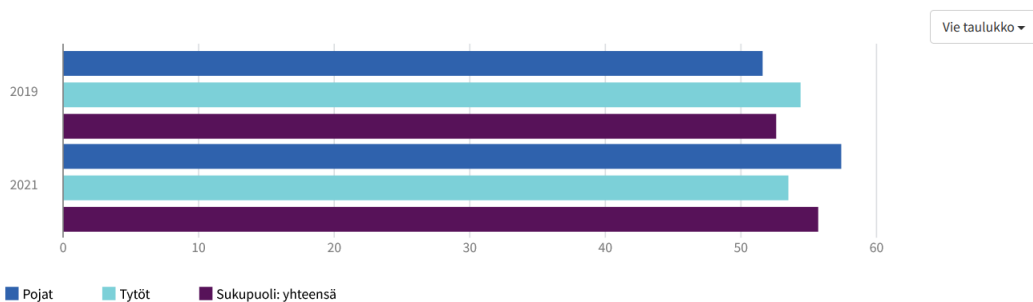
Kainuun hyvinvointialue, Perusopetus 8. ja 9. lk

Kuvio 5. Ei syö aamupalaa joka arkiamu 8. ja 9. luokka, THL

Kuviossa 5 on kuvattu indikaattorilla, ei syö aamupalaa joka arkiamu 8. ja 9.lk nuorten osuus sekä kuviossa 6 ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoiden osuus.

Kainuun hyvinvointialue, Ammatillinen oppilaitos

Kuvio 6. Ei syö aamupalaa joka arkiamu, ammatillinen oppilaitos, THL

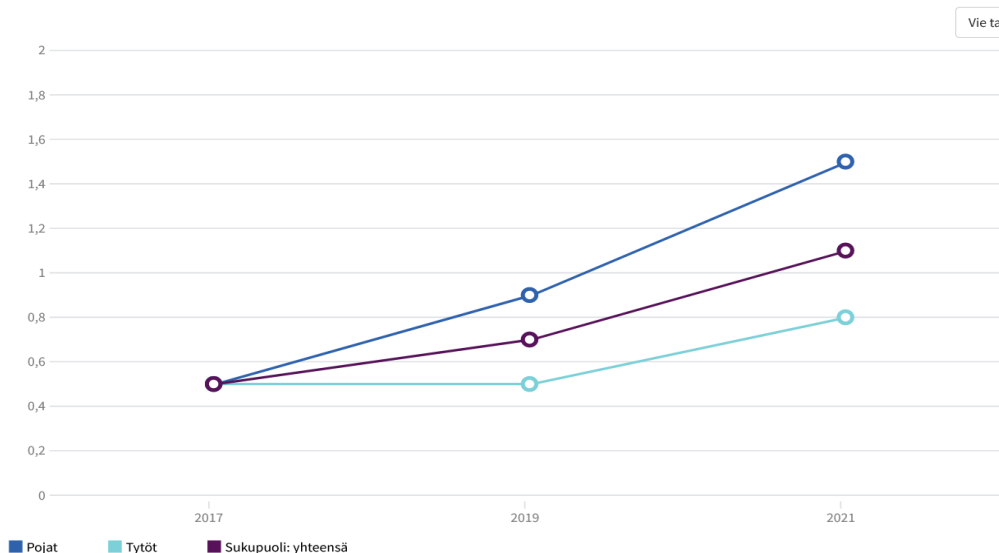
Keskeisinä tuloksina koko maan osalta kouluterveyskyselyssä 2021 on todettu, että ammatillisten oppilaitosten opiskelijat jättivät aamupalan yleisemmin väliin kuin lukiolaiset ja perusopetuksen 8. ja 9. luokan oppilaat. Noin kolmannes (30–38 %) nuorista kertoi, että ei syö koululounasta päivittäin. Vähintään tunnin päivittäin siten, että hengästyy, liikkui 8. ja 9. luokan oppilaista 24 % ja 15 – 18 % toisen asteen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista. Noin kolmannes perusopetuksen 8. ja 9. luokan oppilaista sekä lukion opiskelijoista kertoi vähäisestä viikoittaisesta vapaa-ajan liikunnan harrastamisesta, ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevista 42 %. Perusopetuksen 8. ja 9. luokan sekä lukion tytöistä 38 % ja pojista 20 % oli yrittänyt viettää vähemmän aikaa netissä. Ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevista tästä kertoi 30 % tytöistä ja 19 % pojista. Vuonna 2021 nuorista lähes 15 % kertoi, ettei ollut usein syönyt tai nukkunut netin takia. Vuonna 2019 tästä kertoi noin joka kymmenes.

Kainuussa lasten osalta 4. ja 5. luokan tuloksissa kaverin puuttuminen on lisääntynyt vuodesta 2017 (kuvio 7). Koulukiusattuna oleminen tyttöjen osalta on lisääntynyt vuodesta 2019, puolestaan poikien osalta se on laskenut (kuvio 8).

Indikaattori: Ei yhtään hyvää kaveria, %

Indikaattori tuottaa tietoa niiden lasten osuudesta (%), joilla ei ole yhtään hyvää kaveria. Sosiaalisesti yksinäiseltä lapselta ja nuorelta puuttuvat kaverit. Emotionaalisesti yksinäisellä voi olla paljonkin kavereita, mutta tosiystävä puuttuu. Emotionaalisesti yksinäinen lapsi tai nuori kokee, että hänellä ei ole omaa läheistä ystävää, jolle voisi puhua luottamuksellisesti omista asioista, joka välittäisi ja jolle olisi tärkeä. Pojat kärsivät tyttöjä enemmän emotionaalisesta yksinäisyydestä. Pojista ajatellaan usein, että he viihtyvät porukoissa, vaikka moni poika kaipaa läheistä ystävää.

Kainuun hyvinvointialue

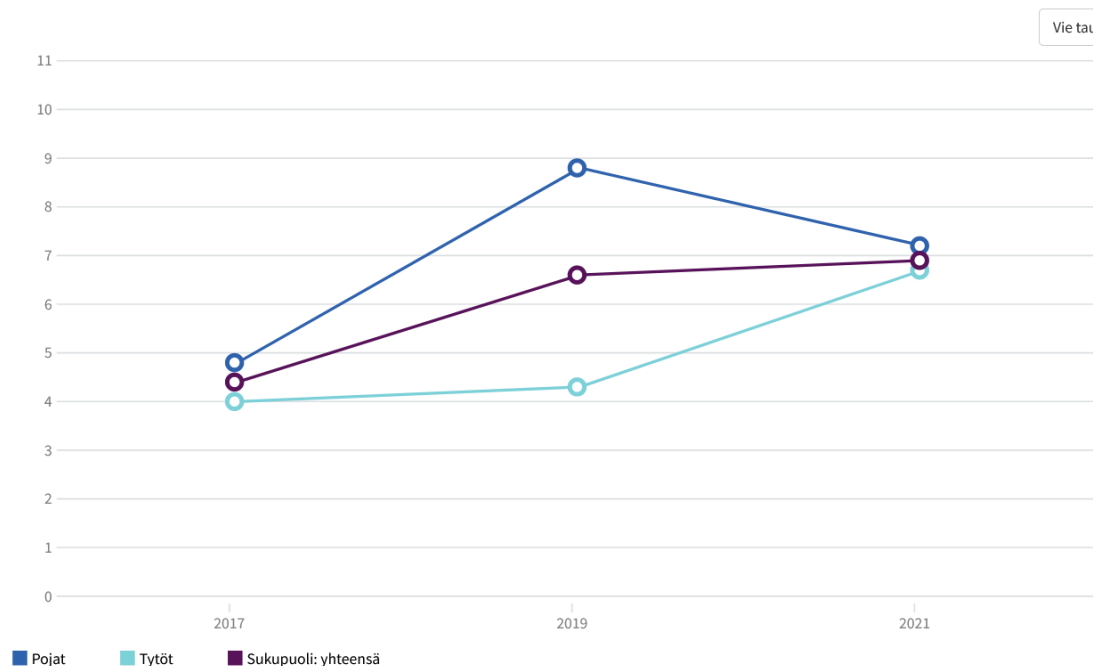

Kuvio 7. Ei yhtään kaveria 4. ja 5. luokka (2017–2021), THL

Indikaattori: Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, %

Indikaattori tuottaa tietoa niiden lasten osuudesta (%), joita on kiusattu koulussa vähintään kerran viikossa lukukauden aikana.

Kainuun hyvinvointialue

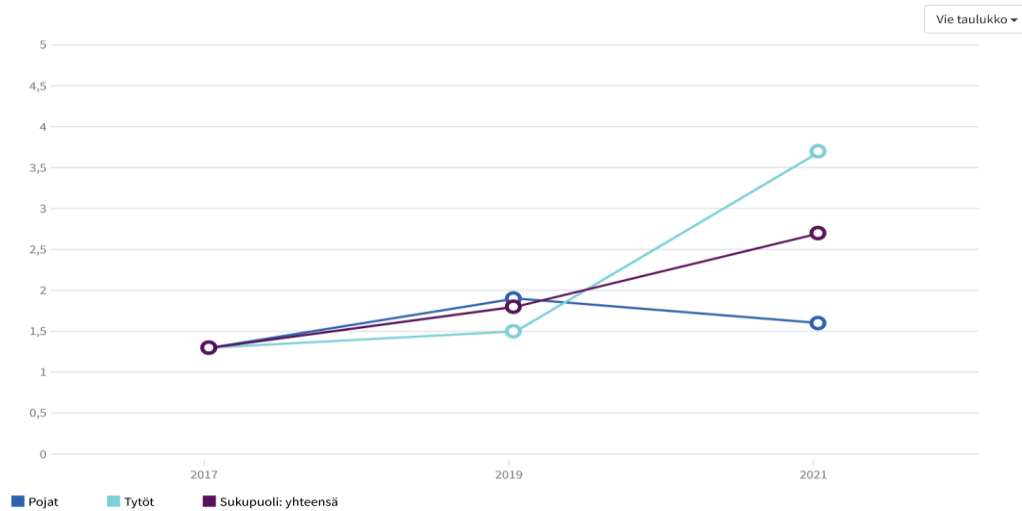

Kuvio 8. Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa 4. ja 5. luokka. (2017–2021), THL

Indikaattori: Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa, %

Indikaattori tuottaa tietoa niiden lasten osuudesta (%), jotka eivät pysty juuri koskaan keskustelemaan vanhempiensa kanssa omista asioistaan.

Kainuun hyvinvointialue

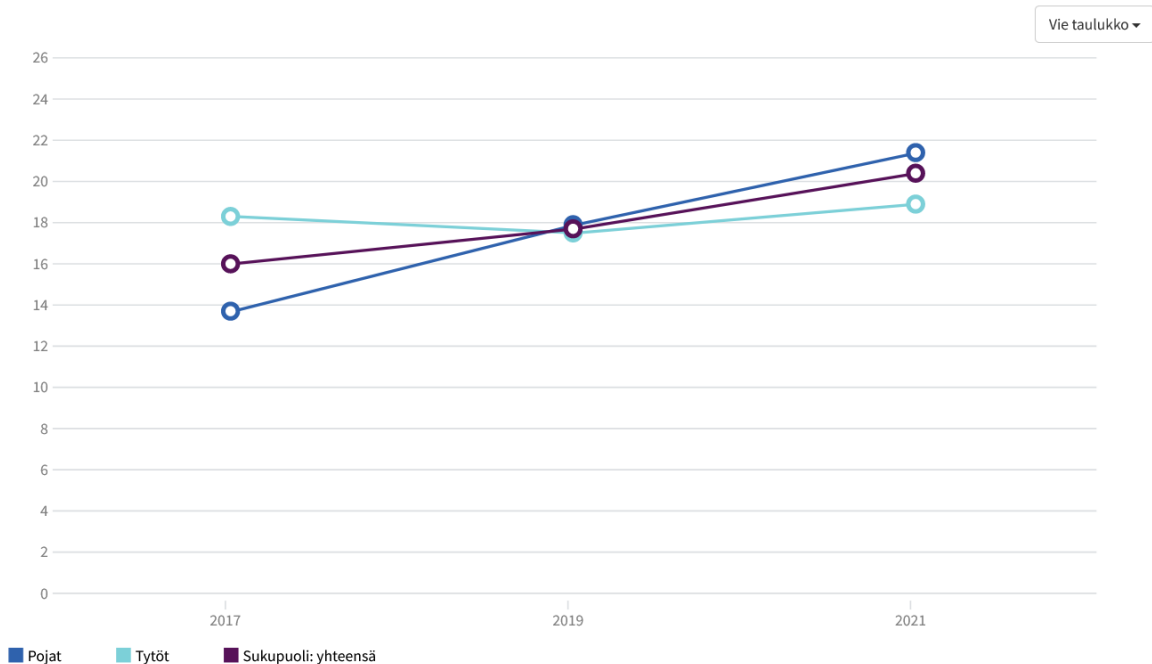
Kuvio 9. Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa 4. ja 5. luokka (2017–2021)

Keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa ovat lisääntyneet 4 ja 5 luokkalaisista etenkin tyttöjen osalta kun puolestaan poikien osalta kehitys on laskeva (kuvio 9). Koulukuraattorikäyntien lisääntyminen näkyy vuodesta 2017 etenkin poikien keskuudessa (kuvio 10).

Indikaattori: Käynyt koulukuraattorilla lukuvuoden aikana, %

Indikaattori tuottaa tietoa niiden lasten osuudesta (%), jotka ovat käyneet koulukuraattorilla lukuvuoden aikana.

Kainuun hyvinvointialue

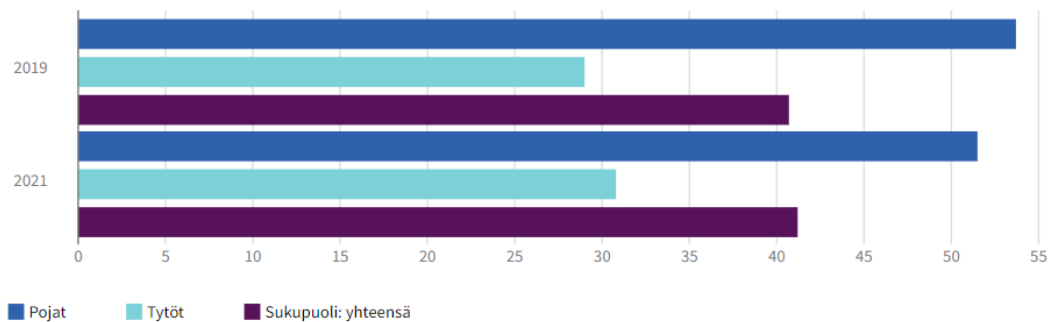
Kuvio 10. Käynyt koulukuraattorilla lukuvuoden aikana 4. ja 5. luokka (2017 – 2021)

Suun terveyden osalta poikien hampaiden harjaus on hiukan kohentunut vuoteen 2019 verrattuna, mutta suhteellisesti määrä on korkea edelleen yli 50 % vastaajista. Tyttöjen kohdalla on näkyvissä myös suunnan kasvua (kuvio 11).

Indikaattori: Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä, %

Indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka kertovat, että he harjaavat hampaansa harvemmin kuin kahdesti päivässä.

Kainuun hyvinvointialue, Perusopetus 8. ja 9. lk

Kuvio 11. Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä 8. ja 9. luokka, THL

Kainuun hyvinvointialueen kouluterveyskyselyn 2021 ja liitteenä olevan hyvinvointitiedon tulosten mukaan Kainuun lasten, nuorten ja perheiden terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämisen painopistealueet ovat: Elintapojen ja mielen hyvinvoinnin tukeminen, vanhemmuuden tukemisen vahvistaminen sekä ennaltaehkäisevien palvelujen ja toimintojen kehittäminen (taulukko 2).

3 Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävät tekijät sekä ongelmia ehkäisevät toimet ja palvelut

Neuvolapalvelut

Lasten systemaattinen hyvinvoinnin seuranta alkaa jo äidin raskausaikana neuvolassa ja jatkuu varhaiskasvatuksen ja neuvolan yhteistyönä kouluikään asti. Tukipalvelujen toimeenpanossa noudatetaan varhaisen tuen periaatetta. Lähes kaikissa kunnissa lapsille tehdään 3-, 4-, 5- ja 6-vuotiaina hyvinvointiarviot yhteistyössä huoltajien ja lastenneuvolan kanssa. Arvioiden lähtökohtana ovat kasvatuskumppanuus ja tarkastelussa painotetaan perheen sekä lapsen voimavaroja. Perheneuvolan konsultaatiota käytetään, jos lapsen kehityksessä havaitaan huolen aiheita. Huoltajat ovat aina mukana hyvinvointiarviota tehtäessä ja lapsen tarvitsemat tukipalvelut suunnitellaan yhdessä. Tukipalvelujen toimeenpanossa noudatetaan varhaisen tuen periaatetta ja keskeinen väline tämän toteuttamiseksi on lapsen varhaiskasvatuksen suunnitelma. Kainuussa varhaiskasvatuksen ja lastenneuvolan yhteistyökäytännöt on sovittu ja päivitetty kuntakohtaisina.

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on yhteiskunnallinen palvelu, jolla on monia tehtäviä. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus on lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävä ja syrjäytymistä ehkäisevä palvelu. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Lisäksi varhaiskasvatus tukee huoltajia kasvatusstyössä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun. Varhaiskasvatusta voidaan varhaiskasvatustilain mukaan toteuttaa päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai muuna varhaiskasvatuksena.

Varhaiskasvatuksessa lapsen kehitystä ja oppimista tuetaan lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen aikana sekä lapsen aloittaessa esiopetuksen.

Varhaiskasvatuksessa tunnistetaan lapsen tuen tarve ja järjestetään tarkoituksenmukaista tukea tarpeen ilmettyä. Riittävän aikaisella ja oikein kohdennetulla tuella voidaan edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Samalla voidaan ehkäistä lapsen ongelmien syntymistä, kasvamista ja monimuotoistumista. Varhaiskasvatusta toteutetaan inklusion periaatteiden mukaisesti.

Tuen järjestämisen lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet sekä oppimiseen ja kehitykseen liittyvät tarpeet. Kehityksen ja oppimisen tuki rakentuu lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamisesta sekä yhteisöllisistä ja oppimisympäristöihin liittyvistä ratkaisuista. Varhaiskasvatuksessa huolehditaan siitä, että jokainen lapsi kokee itsensä hyväksytyksi omana itsenään sekä ryhmän jäsenenä. Kannustamalla lasta ja antamalla hänelle mahdollisuuksia onnistumisen kokemukseen tuetaan lapsen myönteisen minäkuvan kehittymistä.

Lapsen tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa yhteistyö lapsen, huoltajan, lastentarhanopettajan, erityislastentarhanopettajan sekä varhaiskasvatuksen muun henkilöstön kanssa on tärkeää. Tuen tarpeen havainnointi ja tuen antaminen kuuluvat koko henkilöstölle heidän koulutuksensa, työnkuviansa ja vastuidensa mukaan. Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö osallistuu tarpeen mukaan lapsen tuen suunnitteluun ja arviointiin.

Perusopetus

Perusopetuslain 1.1.2011 voimaan tulleet muutokset ja niiden mukanaan tuomat uudistukset oppimisen ja koulunkäynnin tuessa ovat olleet käytössä useita vuosia. Perusopetuksessa seurataan vuosittain tilastollisesti osa-aikaisen erityisopetuksen, tehostetun ja erityisen tuen kehityksen suuntaa. Perusopetuksen terveydenedistämisasiivisuudesta on tällä hetkellä saatavilla kunta- ja koulukohtaisia vertailutietoja, joiden perusteella on mahdollista kehittää terveydenedistämiseen liittyviä osa-alueita (sitoutuminen, johtaminen, seuranta ja tarveanalyysi, voimavarat, yhteiset käytännöt, osallisuus, muut ydintoiminnot).

Lasten ja nuorten kehitysympäristön ja koulun toimintaympäristön muuttuessa oppilashuollosta on tullut yhä tärkeämpi osa koulun perustoimintaa. Oppilashuolto liittyy läheisesti koulun kasvatus- ja opetustehtävään. Oppilashuoltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus.

Oppilashuolto

Oppilashuollolla tarkoitetaan lapsen/oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetus-/kouluyhteisössä. Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko yhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Tämän lisäksi lapsella/oppilaalla on lakisääteinen oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon ja oikeus saada maksutta sellainen oppilashuolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Oppilashuolto on kaikkien yhteisössä työskentelevien ja palveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu yhteisön hyvinvoinnista on henkilökunnalla.

Monialainen yhteistyö on oppilashuollossa keskeistä. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen oppilaaseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen. Oppilashuolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä lapsen/oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa ottaen huomioon lapsen/oppilaan ikä ja edellytykset. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös muiden toimijoiden kanssa. Oppilashuollon palveluja ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuollon palvelut. Näiden asiantuntijoiden tehtävät liittyvät niin yksilöön, yhteisöön kuin yhteistyöhön. Palveluja tarjotaan lapselle/oppilaille ja huoltajille siten, että ne ovat helposti saatavilla ja palvelut järjestetään lain edellyttämässä määräjässä. Lapsille/oppilaille ja heidän huoltajilleen annetaan tieto käytettävissä olevasta oppilashuollosta ja heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan oppilashuollon palveluja. Lapsen/oppilaan ja huoltajan osallisuus oppilashuollossa, suunnitelmallinen yhteistyö ja oppilashuollosta tiedottaminen lisää oppilashuollon tuntemusta ja edesauttaa palveluihin hakeutumista. Eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden keskinäinen konsultaatio on tärkeä työmenetelmä oppilashuollossa.

Oppilashuollon tavoitteet, tehtävät ja toteuttamisen periaatteet muodostavat esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen ulottuvan jatkumon. Eri koulutusasteiden vuorovaikutus on tärkeää pohdittaessa oppilashuollon toimintaa kokonaisuutena. Yhtenäiset käytännöt tukevat eri kehitysvaiheissa lapsen/oppilaan terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Oppilashuollon monialaisen yhteistyön rakenteita, muotoja ja toimintatapoja kehitetään kouluyhteisössä ja eri yhteistyötahojen kanssa. Kehittämistyö edellyttää oppilashuollon suunnitelmallista arviointia. Oppilashuolto jakautuu yhteisölliseen ja yksilölliseen oppilashuoltoon. Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään yhteisön ja lapsi/oppilasryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan esiopetus-/kouluympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoitteena on seurata ja edistää lapsen/oppilaan kokonaisvaltaista kehitystä, terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Tärkeätä on myös varhaisen tuen turvaaminen ja ongelmien ehkäisy.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013, 12 §) mukaisesti lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa on kuvattava oppilas- ja opiskelijahuollon tavoitteet, tarpeet ja palvelut, yhteisöllisen ja varhaisen tuen vahvistamisen toimet sekä suunnitelman toteuttaminen ja oppilas- ja opiskelijahuollon laadunarviointi. Sote uudistuksessa ja hyvinvointialueiden toiminnan käynnistyessä vuoden 2023 alussa opiskeluhoitopalvelut kootaan yhden järjestäjän vastuulle. Opiskeluhoitopalvelujen henkilöstön työnantaja vaihtuu ja myös opetus-toimessa työskennelleet opiskeluhoollon kuraattorit tulevat sosiaali- ja terveystoimen palvelukseen. Kainuun tulevalle hyvinvointialueella muutos koskee kuraattoripalveluja, sillä muu opiskeluhoitopalvelujen henkilöstö on kuulunut jo aiemmin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kokonaisuuteen. Opetus- sekä sosiaali- ja terveystoimen yhteistyö muuttuu kunnan sisäisestä yhteistyöstä kunnan opetustoimen ja hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystoimen yhteistyöksi. Suunnitelmallisesta yhteistyöstä on sovittava, yhteistyörakenteet ja käytännöt on varmistettava. Suunnittelutyö on parhaillaan käynnissä alueella, joten tarkemmat kuvaukset ja lisäykset tähän suunnitelmaan oppilashuollon osalta täydentyvät vuoden 2023 aikana.

Nuorisoi-, liikunta- ja vapaa-ajan palvelut

Nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat nuorisolain (1285/2016 8 §) mukaan kunnan tehtäviin, joita toteuttaessaan kuntaa sitovat lain 2 §:n tavoitteet ja lähtökohdat. Kunta ottaa paikalliset olosuhteet huomioon luodessaan edellytyksiä nuorisotyölle ja -toiminnalle järjestämällä nuorille suunnattuja palveluja ja tiloja sekä tukemalla nuorten kansalaistoimintaa.

Lasten ja nuorten mahdollisuudesta osallistua ja vaikuttaa kunnan edustukselliseen päätöksentekoon (nuorisovaltuustot) säädetään kuntalaissa. Nuorisolain 24 § laajentaa kuntien velvoitetta lasten ja nuorten osallistumisessa, vaikuttamisessa ja kuulemisessa. Kunnan on tarjottava ja järjestettävä lapsille ja nuorille mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa paikallista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn tai kunnan on muutoin kuultava lapsia ja nuoria edellä mainituissa ja muissa heitä koskevissa asioissa.

Kunnassa toimii monialainen ohjaus- ja palveluverkosto tai muu yhteistyöryhmä palvelujen järjestämiseen liittyvän suunnittelun, yhteensovittamisen ja tietopohjan varmistamiseksi. Verkoston työ kohdistuu kaikkiin kunnassa asuviin nuoriin eikä se käsittele yksittäisen nuoren asioita. Monialaisesta yhteistyöstä säädetään nuorisolain 9 §:ssä.

Verkoston tai yhteistyöryhmän tehtävänä on

- 1) koota tietoja nuorten kasvu- ja elinoloista sekä arvioida niiden pohjalta nuorten tilannetta paikallisen päätöksenteon ja suunnitelmien tueksi,
- 2) edistää nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamista, yhteisiä menettelytapoja nuoren palveluihin ohjaamisessa sekä tiedonvaihdon sujuvuutta,
- 3) edistää yhteistyötä nuorisotoiminnan toteutumiseksi.

Nuorisolain tavoitteena on tukea monimuotoisen osallisuuden toteutumista. Nuorten osallisuuden edistämisen velvoite ei koske vain kuntia, vaan myös valtionhallintoa ja kaikkea valtion avustamaa toimintaa. Nuorisolaki velvoittaa lisäksi kuntia ja valtion viranomaisia tarjoamaan ja järjestämään nuorille mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa paikallista, alueellista ja valtakunnallista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn tai muutoin kuulemaan heitä mainituissa asioissa. Lisäksi nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa.

Kuntalaki ja perusopetuslaki sisältävät myös velvoitteita lasten ja nuorten osallisuuden edistämiseksi ja heidän kuulemiseksi. Kunnissa on oltava nuorisovaltuusto tai vastaava vaikuttajaryhmä, jolle tulee antaa vaikuttamismahdollisuus eri toimialoilla. Kouluissa on oltava oppilaskunta oppilaiden ja opetuksen järjestäjän yhteistyön mahdollistamiseksi.

Näin ollen nuorisopalvelut tukevat lasten ja nuorten hyvinvointia järjestämällä tavoitteellisia ja kasvattavia vapaa-ajan toimintoja sekä luomalla edellytyksiä osallistumiselle ja kansalaistoinnille. Nuorisopalvelut tekevät laajasti yhteis- ja kehittämistyötä eri tahojen kanssa lasten ja nuorten elinolojen parantamiseksi maakunnallisissa ja paikallisissa hyvinvointihakuisissa työryhmissä ja hankkeissa. Verkostoyhteistyötä tehdään myös voimakkaasti päivittäin nuorisotyön arjessa. Kainuun kuntien nuorisopalvelut on sitoutunut terveellisen elämäntavan ja päihteettömyyden edistämiseen. Lisäksi Kainuun kuntien nuorisopalvelut ovat aloittaneet yhteisten toimintamallien kehittämisen.

Kainuun kunnat järjestävät myös liikunta- ja vapaa-ajanpalveluja. Harrastamisen Suomen malli on yksi toimenpide, jonka tavoitteena on lisätä lasten ja nuorten hyvinvointia ja terveyttä tarjoamalla mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän yhteyteen tai sen jälkeen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut / Kainuun hyvinvointialue

Lasten, nuorten ja lapsiperheiden kunnittaiset palvelut toteutetaan moniammatillisena yhteistyönä perhekeskuksissa. Kainuun soten organisaatiossa lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelut sijoittuvat hyvinvointipalvelujen ja terveyden- ja sairaanhoidon palvelujen tulosalueille. Hyvinvointipalvelut sisältävät myös aikuissosiaalipalvelut sekä vammaispalvelut, jotka ovat kiinteä osa perhekeskustoimintaa ja yhteistyörakennetta. Sosiaalihuoltolain mukaisilla palveluilla pyritään ensisijaisesti vastaamaan laaja-alaisesti kaikkien lasten, nuorten ja perheiden tarpeisiin. Mikäli sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut eivät ole sopivia tai riittäviä palvelutarpeeseen vatataan erityislainsäädännön nojalla. Lapsen tai nuoren huomioiminen aikuisille suunnatuissa palveluissa edistää lasten, nuorten ja koko perheen hyvinvointia ja terveyttä.

Lapsiperheiden sosiaalipalvelut sisältävät perheoikeudelliset palvelut (lastenvalvojat), perhetyön ja lapsiperheiden kotipalvelun, lastensuojelun (avohuolto, huostaanotto, jälkihuolto), sijaishuoltoyksikön, Salmilan lastensuojeluyksikön sekä sosiaalipäivystyksen. Vammaispalveluiden vastuualueella toimii Rastitien lasten yksikkö, joka vastaa erityisintuen tarpeessa olevien lasten tilapäisen hoidon tarpeeseen.

Lasten- ja perheiden terveystyöpalvelut kattavat perusterveydenhuollon palveluista lasten, äitiys- ja perhesuunnitteluneuvolan, perheneuvolan, koulupsykologipalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut. 1.1.2023 myös kurattoripalvelut aloittavat hyvinvointialueella. Erikoissairaanhoidon osalta vastuualueeseen kuuluvat lastentautien, naistentautien, äitiyshuollon ja synnytyspalvelut sekä lasten ja nuorten psykiatrinen sairaanhoito.

Kunnissa toimivat perhekeskukset verkostomaisena rakenteena. Perhekeskusten yhdyspintatyötä koordinoi perhekeskuskoordinaattori, jonka tärkein tehtävä on kehittää ja ylläpitää toimivaa yhteistyötä hyvinvointipalvelujen, lasten ja perheiden terveydenhuoltopalvelujen eri ammattilaisten välillä sekä luoda ja vahvistaa verkostoja omalla alueellaan kaikkien lasten ja nuorten kanssa toimivien tahojen välillä, joita ovat muun muassa kuntien muut toimijat sekä seurakunta, järjestöt ja yritykset.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden tavoitteena on auttaa ja tukea lapsia, nuoria ja perheitä jo siinä vaiheessa, kun ongelmat eivät ole vielä käyneet ylitsepääsemättömiksi. Tavoite on myös tukea vanhemmuutta niin, että lapsi voi elää turvallisen lapsuuden kotonaan. Lisäksi tavoitteena on tukea ja antaa asiantuntija-apua lapsen kasvu- ja kehitysympäristöille (mm. perhe, varhaiskasvatus, koulu, vapaa-aika).

Järjestöt, yhdistykset ja seurakunnat

Kajaanin evankelisluterilaisen seurakunnan perheasiainneuvottelukeskus, palveleva puhelin, kaksi sairaalapappia ja kehitysvammaistyön pappi palvelevat kaikkia kainuulaisia. Kajaanin ja Sotkamon seurakunnan NettiSaapas ja Festivaalisaapas päivystävät maakunnan alueella. Lisäksi tukea ja apua on saatavissa maakunnan eri seurakuntien päivystävien pappien, diakonia-, lapsi-, ja nuorisotyön kautta. Seurakunnat järjestävät lisäksi alle kouluikäisten kerho- ja leikkitoimintaa. Nuorten osalta rippikoulu tavoittaa edelleen lähes koko ikäluokan.

Hyvinvointia edistävänä tekijänä ennaltaehkäisevän työn merkitys korostuu. Kolmannen sektorin toimijoiden tehtävä painottuu erityisesti arjen tukeen ja yhteisöllisyyden ylläpitämiseen. Oikea-aikainen ja -muotoinen arjen tuki toimii ennaltaehkäisevästi niin, että korjaavien palvelujen tarve vähenee. Järjestöillä voi olla nykyistä suurempi rooli ennaltaehkäisevien palveluiden tuottajana ja kehittäjänä. Tavoitteena tulee olla järjestöjen ja kolmannen sektorin pitkäjänteisen ja kattavan yhteistoiminnan kehittäminen ennaltaehkäisevien palvelujen järjestäjänä. Kehittämistyötä tehdään yhdessä julkisen sektorin toimijoiden kanssa niin, että sekä järjestöjen välinen yhteistyö että järjestöjen ja julkisen sektorin vuoropuhelu ja yhteistyö kehittyy. Tarkoituksena on ennaltaehkäisevien palvelujen kehittäminen kumppanuusperiaatteella ja rakenteita vahvistamalla.

Alueellisesti merkittäviä järjestötoimijoita ovat muun muassa Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kainuun piiri ry, Kainuun Martat, Kainuun Mielenterveysseura KaMi ry (mm. Kainuun kriisikeskus), kunnittaiset 4H-yhdistykset, Kainuun Liikunta ry sekä monet muut yhdistykset

Kainuun Liikunta ry

Kainuun Liikunta ry. on maakunnallinen liikunnan aluejärjestö, jonka tehtävänä on liikunnan ja urheilun elinvoimaisuuden kehittäminen koko Kainuussa. Kainuun Liikunta tekee monipuolista yhteistyötä kuntien, urheiluseurojen sekä muiden liikuntaa edistävien toimijoiden kanssa. Kainuun Liikunnalla on noin 100 jäsenyhteisöä, joista 95 % on kainuulaisia urheiluseuroja. Kaikki Kainuun kunnat ovat myös Kainuun Liikunnan jäseniä.

Kainuun Liikunnan toiminnan painopisteisiin kuuluu liikunnan edunvalvontatyö sekä liikunnallisen elämäntavan edistäminen kaikissa ikäluokissa vauvasta vaariin. Lisäksi Kainuun Liikunta edistää kainuulaisen urheiluseuratoiminnan elinvoimaisuutta ja tukee urheilun kehittämistä. Kainuun Liikunta edistää Kainuun alueen liikuntamatkailutoimintaa järjestämällä itse ja tuemalla kuntia erilaisten liikuntatapahtumien järjestämisessä.

Kainuun Liikunta on palveluorganisaatio, joka tukee välillisesti kuntien ja muiden toimijoiden kanssa tehtävän yhteistyön avulla lasten ja nuorten fyysistä aktiivisuutta ja hyvinvointia koulutusten ja asiantuntijapalveluiden kautta. Kainuun Liikunta toimii valtakunnallisten Liikkuva varhaiskasvatus, Liikkuva koulu ja Liikkuva opiskelu -ohjelmien alueellisena koordinaattorina. Ohjelmien strategisesta johtamisesta vastaa opetus- ja kulttuuriministeriö ja opetushallitus. Kainuun Liikunta edistää ja tukee kuntia ohjelmien paikallisessa toteuttamisessa. Urheiluseuratoiminnassa Kainuun Liikunta kehittää erilaisten kehittämisprosessien ja koulutusten avulla kainuulaisen laadukkaan urheiluseuratoiminnan edellytyksiä. Lisäksi Kainuun Liikunta koordinoi Kajaanin urheiluakatemiatoimintaa ja kehittää kainuulaista urheilijan polkua yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto

Mannerheimin Lastensuojeluliiton (MLL) Kainuun piiri ry on yleishyödyllinen kansalaisjärjestö, jonka toiminnan tarkoituksena on edistää toimialueellaan Kainuussa lasten, nuorten ja lapsiperheiden perusturvallisuutta, hyvinvointia ja tervettä kehitystä. Piirin alueella toimii 13 MLL:n paikallisyhdistystä, joissa on yhteensä 1560 henkilöjäsentä.

Piiri vastaa kehittämistyössään yhteiskunnan muutokseen edistämällä MLL:n vapaaehtoistoimintaa ja ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä Kainuussa. Piiri tuottaa kaikille avoimia palveluita ja tarjoaa mahdollisuuksia toimia vapaaehtoisena lasten, nuorten ja perheiden hyväksi. MLL edistää lapsen oikeuksien toteutumista ja lapsivaikutusten arviointia päätöksenteossa.

MLL:n vahvuus ja asiantuntijuus ovat ammatillisesti ohjatussa vapaaehtoistyössä. Piirin palkatut työntekijät vastaavat vapaaehtoisten rekrytoinnista, perehdytyksestä ja koulutuksesta. Lisäksi huolehditaan myös siitä, että tukisuhteet toimivat ja vapaaehtoiset saavat tukea tehtävissään. MLL:n ennaltaehkäisevä työ on systemaattista ja pitkäjänteistä ja lisäksi sillä on vahva ammatillinen tausta.

4 Lastensuojelun tarve, siihen varattavat voimavarat ja palvelujärjestelmä

Lastensuojelu

Lasten hyvinvointia edistetään ja ongelmia ehkäistään monilla erilaisilla yhteiskunnallisilla toiminnoilla. Kyse on lapsen elinympäristön turvallisuudesta ja esimerkiksi riittävästä mahdollisuudesta leikkiin ja muuhun virikkeelliseen toimintaan. Suuri vaikutus hyvinvointiin on sillä, millaisia lapsen arjen ympäristöt ovat. Päivähoito- ja varhaiskasvatuspalvelut, koulu, harrastustoiminta tai muu lähiympäristö ja -yhteisöt vaikuttavat paljon lapsen kehitykseen vanhempien ohella.

Vastuu lapsen hyvinvoinnista on ensisijaisesti lapsen vanhemmilla ja huoltajilla. Heidän velvollisuutenaan on vastata lapsen kasvatuksesta ja huolenpidosta. Heillä on oikeus myös yksin määrätä siitä, miten lapsen kasvatusta ja huolenpitoa järjestetään. Lastensuojelulaissa korostetaan, että yhteiskunnan on pyrittävä tukemaan vanhempia tässä tehtävässä ja tarjottava perheelle tarpeellista apua riittävän varhain. Lapsi ja perhe ovat myös tarvittaessa ohjattava lastensuojelun piiriin.

Lastensuojelu käsitetäänkin laajasti lasten suojeluksi. Se ei ole yksin lastensuojeluviranomaisten toimintaa, vaan on nähtävä myös muita viranomaisia sekä kaikkia kansalaisia koskevana asiana. Lastensuojelulla on kolme perustehtävää: lasten yleisiin kasvuoloihin vaikuttaminen, vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä ja varsinainen lasten suojelutehtävä.

Lastensuojelun lisäksi kunnan tulee järjestää lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ehkäisevää lastensuojelua, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Sen tarkoituksena on lapsen ja hänen perheensä erityinen tukeminen kunnan muiden palvelujen piirissä. Tällöin ei edellytetä, että lapsi tai perhe on lastensuojelun asiakkaana ([Lastensuojelulaki 3a §](#)). Erityisesti korostetaan äitiys- ja lastenneuvoloiden ja muun terveydenhuollon, päivähoidon, koulun ja nuorisotyön mahdollisuuksia edistää ja turvata lapsen kasvua ja kehitystä. Tukihenkilötoiminta, tukiperhetyö, perhetyö, lapsiperheiden kotipalvelu ja vertaistoiminta, mitkä ovat sosiaalihuoltolain (1301 / 2014) mukaisia ensisijaisia palveluita korjaavaan lapsi- ja perhekohtaiseen lastensuojeluun nähden. Edellä esitettyjä palveluja voidaan tarjota perheille ilman lastensuojelun asiakkuutta, mutta ne voivat olla myös lastensuojelun avohuollon tukitoimia lastensuojelun asiakkaille. Ehkäisevän lastensuojelun avulla tuetaan vanhemmuutta.

Ehkäisevä lastensuojelu ja varhainen tuki ovat ensisijaisen tärkeitä. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen liittyvillä toimilla ehkäistään varsinaisen lastensuojelun tarvetta. Ehkäisevällä lastensuojelulla tarjotaan apua ja tukea riittävän varhain, jolloin ehkäistään ongelmien syntymistä tai pahenemista. Lastensuojelusta säädetään lastensuojelulaissa (417/2007). Lisäksi Suomi on saattanut voimaan YK:n lasten oikeuksien sopimuksen.

Lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu, jota toteutetaan silloin kun lapsi ja perhe ovat lastensuojelun asiakkaina. Asiakassuunnitelman laatiminen, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus, huostaanotto sekä sijaishuollon järjestäminen ja jälkihuolto ovat lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua. Lastensuojelussa on toimittava mahdollisimman hienovaraisesti ja käytettävä esimerkiksi ensisijaisesti avohuollon tukitoimia, sosiaalihuoltolain mukaisia palveluja sekä muita peruspalveluita, jollei lapsen etu muuta vaadi ([Lastensuojelun työprosessit \(THL-lastensuojelun käsikirja\)](#)).

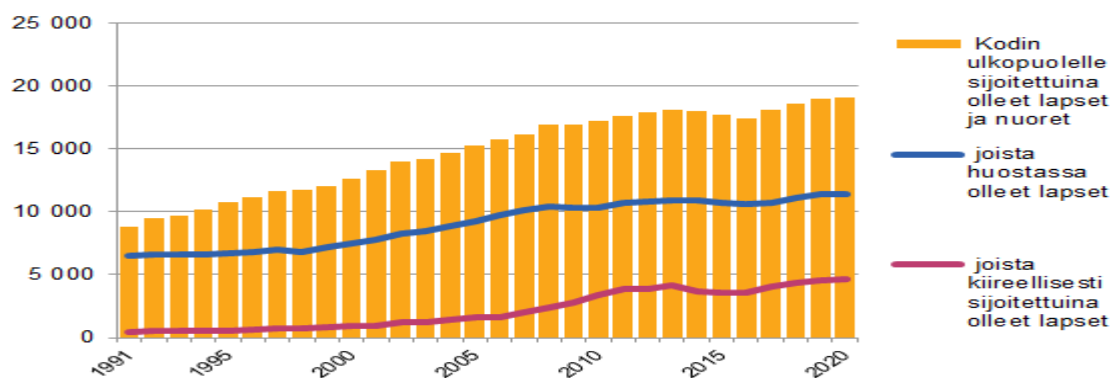
Marinin hallitusohjelmassa todetaan, että lastensuojelu on kansallisesti tarpeeseen nähden aliresursoitu. Haavoittuvimmassa asemassa olevien lasten oikeuksien ja hyvinvoinnin turva-

miseksi ollaan säätämässä mm. asteittain kiristystä henkilöstömitoitusta lastensuojeluun. Hallitusohjelman mukaan lastensuojelu yksin ei pysty vastaamaan paljon tukea tarvitsevien tarpeisiin. Erityistä tukea tarvitsevien moniammatilliset palvelut turvataan ja tiimimallia kehitetään eri alojen ammattilaisten työhön. Lisäksi lastensuojelun jälkihuoltoa kehitetään.

(Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019: Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta).

Lastensuojelun tilannekuva

Väestötasolla tarkasteltuna lasten ja nuorten pahoinvoinnin kasvu näkyy sekä koko maassa että Kainuussa lastensuojelun tarpeen lisääntymisenä viime vuosina. Suomessa ei ole koskaan ennen ollut yhtä paljon kiireellisesti sijoitettuja, huostassa olevia tai muuten sijoitettuja lapsia ja nuoria kuin vuonna 2019. Samaan aikaan avohuollon asiakkaina oli 4,3 % ja kodin ulkopuolelle oli sijoitettuna 1,5 % väestön 0-20-vuotiaista. Lastensuojelun avohuollon asiakasmäärissä sekä sijoituksissa on vaihtelua eri alueiden välillä. Vuoden 2019 aikana Kainuun maakunnassa oli koko maata enemmän sekä avohuollon asiakkaita että kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia 0–17 vuotiailla lapsilla. (THL 2020: Lastensuojelu 2019).

Liitetaulukko 1. Kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset ja nuoret viimeisimmän sijoitustiedon mukaan, 2018–2020.

Bilagetable 1. Barn och unga som placerats utom hemmet indelade efter den senaste place-ringsgrunden 2018–2020.

Appendix table 1. Children and young people placed outside the home, by municipality and region, 2018–2020.

	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
	Sijoitetut 0–20-vuotiaat yhteensä	0–20-åringar som placerats utom hemmet totalt	Aged 0–20 placed outside the home total	joista perhehoito o	joista ammatillinen perhehoito	joista laitoshoito	joista muu sijoitus	Sijoitetut 0–17v.	0–17v. vastaavasta väestöstä	Huostassa viimeisen sijoitustiedon mukaan ml. kiireelliset sijoitukset	0–17v. vastaavasta väestöstä	0–17v. osuus	Huostassa viimeisen sijoitustiedon mukaan ml. kiireelliset sijoitukset	0–17v. vastaavasta väestöstä	0–17v. osuus
				of which foster care	of which professional family home	of which residential care	of which other care	0–17-åringar som placerats utom hemmet	(%) Children aged 0–17 placed outside the home as a percentage of the	In care according to latest information on placement	(%) Children aged 0–17 placed outside the home as a		In care according to latest information on placement	(%) Children aged 0–17 placed outside the home as a	
Kainuu - Kajanaland	252	251	244	109	20	105	10	228	1,9	189	192	191	1,6	189	1,6
Hyrynsalmi	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Kajaani - Kajana	143	151	142	75	11	53	..	134	1,9	110	118	113	1,6	110	1,6
Kuhmo	20	19	27	10	..	14	..	24	2,2	15	15	19	1,6	15	1,6
Paltamo	10	10	14	..	..	11	..	13	2,6	9	9	10	1,8	9	1,8
Puolanka	6	5	..	..	..	..	..	..	..	6	..	..	..	..	..
Ristijärvi	..	..	5	..	..	..	..	5	3,3	..	..	..	..	..	..
Sotkamo	41	39	32	13	..	11	..	28	1,5	27	25	24	1,2	27	1,2
Suomussalmi	24	21	18	..	5	11	..	18	1,9	16	16	15	1,5	16	1,5

Lähde: Tilastoraportti 19/2021, 7.6.2021 Suomen virallinen tilasto, Lastensuojelu. THL

Lastensuojelun palveluntarve on ollut ennätyksellisen korkea Kainuussa kahtena viime vuonna, kun tarvetta arvioidaan lastensuojeluilmoitusten määrällä. Kainuun soten alueella vuonna 2020 lastensuojeluilmoituksia oli vuonna 2020 1732 (1015 eri lasta) ja yhteydenottoja lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi 143 (140 eri lasta). Ennakollisia lastensuojeluilmoituksia Kainuun alueella tehdään n. 20 vuosittain. Myönteistä on se, että vuoden 2020 aikana alkaneet

avohuollon asiakkuudet ovat laskeneet 91 lasta (v. 2019 133 lasta) ja koko vuonna avohuollon asiakkaina olleiden lasten lukumäärä on edelleen laskenut 522 lasta (v. 2019 722 lasta). Lastensuojelun avohuollon asiakasmäärän vähenemiseen vaikuttaa se, että osa lapsista tulee autetuksi sosiaalihuoltolain keinoin ja ovat asiakkuudessa sosiaalihuoltolain asiakkuudessa lapsiperheiden sosiaalipalveluissa. Avo- tai jälkihuollon suunnitelma laadittiin yhteensä 600 lapselle. Jälkihuollossa oli yhteensä 132 lasta (toimintatilasto). Korkeista tilastoluvuista huolimatta on kuitenkin muistettava se, että suurin osa Kainuun alueen lapsista voi hyvin.

Lastensuojeluilmoituksien määrässä ei ole merkittävää vaihtelua Kainuussa koko maahan verrattuna, mutta alueella on kuntakohtaisia eroja lastensuojelun asiakkuuksissa. Kajaanissa, Sotkamossa ja Kuhmossa avohuollon asiakkaina (5,1–5,4 %) on hieman koko maata enemmän lapsia, mutta muissa alueen kunnissa (9,5–14,3 %) asiakkaita on merkittävästi enemmän kuin koko maassa (4,3 %).

Valtaosa lastensuojeluilmoituksista johtuu lasten, nuorten tai vanhempien päihde- ja/tai mielenterveysongelmista. Käytöshäiriöitä on nähtävissä jo esikouluikäisillä. Lisäksi ilmoitukset johtuvat koulu- ja vapaa-ajan ongelmista (mm. peliriippuvuus), vanhempien kyvyttömyydestä kasvattaa lasta, huoltoriidoista erotilanteissa. Lisäksi taustalla on lasten henkistä tai fyysistä kaltoinkohtelua ja pahoinpitelyjä. Kainuun alueella lastensuojeluilmoituksia tulee eniten sosiaalipäivystyksestä ja seuraavaksi yleisimmät ilmoittajat ovat poliisi, koulu ja päiväkodit.

Seuraavat tekijät voivat johtaa avohuollon sijoitukseen

- nuoren syrjäytymisvaara (ei käy koulua, käyttää päihteitä, tekee rikollisia juttuja),
- nuorempien lasten kohdalla on näyttäytynyt lasten vaikeat käytöshäiriöt, aggressiot ja siinä ohessa vanhemmuuden puute,
- vanhempien päihdeongelmat ja jaksamattomuus sekä kasvatus kykenemättömyys.

Seuraavat tekijät ovat voineet johtaa lapsen huostaanottoon

- nuoren oma käyttäytyminen ja päihteiden käyttö,
- nuoren syrjäytymisvaara (ei käy koulua, käyttää päihteitä, tekee rikollisia juttuja)
- kasvuympäristön puutteet,
- vanhempien päihdeongelmat ja jaksamattomuus sekä kasvatus kykenemättömyys.

Lapsia ja perheitä pyritään auttamaan ensisijaisesti peruspalvelujen ja sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaisin palveluin ja viimesijainen toimija on lastensuojelu. Lastensuojelun tarve syntyy kun lapsen kehitys ja terveys on vaarantumassa tai on jo vaarantunut, jolloin on velvollisuus ryhtyä avohuollon tukitoimien järjestämiseen tai kiireellisiin lastensuojelun toimenpiteisiin.

Ennen avohuollon tukitoimia lapselle tai perheelle tehdään lastensuojelulain mukainen palvelutarpeen arviointi, jonka yhteydessä arvioidaan onko lapsella ja perheellä lastensuojelupalvelujen tarvetta. Mikäli arvioinnissa ilmenee lastensuojelun palvelujen tarvetta, voidaan aloittaa lastensuojelun avohuollon asiakkuus. Jos lapsen kehitys ja terveys on jo vakavasti vaarantunut tai vaarantuu avohuollon asiakkuuden aikana, kunnan velvollisuus on ottaa lapsi huostaan ja sijoittaa hänet kodin ulkopuolelle sijaishuoltopaikkaan, joka vastaa mahdollisimman hyvin lapsen yksilöllisiä tarpeita. Tämä on lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun perustehtävän ydin. Samalla kun lastensuojelun tarve on määrällisesti kasvanut, lastensuojelun piiriin tulevat lapset ovat aiempaa haasteellisempia. Psykiatrisen tutkimuksen ja hoidon tarve on lastensuojelulasten keskuudessa lisääntynyt. Perheväkivalta ja myös lasten ja nuorten seksuaalinen hyväksikäyttö on lisääntynyt tai tullut aiempaa näkyvämmäksi. Aihepiiriin liittyvä julkinen keskustelu on rohkaissut uhreja ja heidän vanhempia ilmoittamaan asiasta aiempaa herkemmin viranomaisille.

Kainuun soten lastensuojelussa on käytössä [lastensuojelun systeminen toimintamalli](#). Systeminen toimintamalli tuo systemisen ja perheterapeuttisen ajattelun, välineet ja rakenteet lastensuojelun käyttöön. Systemistä työtettä voi hyvin soveltaa myös muissa lapsi- ja perhepalveluissa. Toimintamallista on hyvät kokemukset Kainuun lastensuojelun asiakastyössä.

Kainuun sotessa lastensuojelu toimii lapsiperheiden sosiaalipalvelujen vastuualueella. Vastuualueella toimii lastensuojelun lisäksi, perhetyö, lapsiperheiden kotipalvelu, perheoikeudelliset palvelut ja Salmilan lastenkoti, jossa toimii myös turvakoti ja sosiaalipäivystys. Edellä mainituissa muissa yksiköissä on oma henkilöstönsä ja alla kuvattu henkilöstöresurssi koskee vain lastensuojelun tulosityksikön henkilöstöä.

Lastensuojelun tulosityksikön henkilöstöresurssit koostuvat Kainuun soten lastensuojelussa sosiaalityöntekijöistä ja – ohjaajista, toimistosiheteereistä (3), johtavista sosiaalityöntekijöistä (2) ja vastuualuepääliköstä. Vuoden 2021 alussa Kajaanissa on 11 päätoimista sosiaalityöntekijää ja neljä sosiaaliohjaajaa. Paltamossa on yksi sosiaalityöntekijä ja Ristijärvellä yksi sosiaalityöntekijä. Kuhmossa on kaksi sosiaalityöntekijää ja puolikas (0,5) sosiaaliohjaaja. Sotkamossa neljä sosiaalityöntekijää ja 1,5 sosiaaliohjaaja. Suomussalmella kaksi sosiaalityöntekijää ja yksi sosiaaliohjaaja (tekee 40 % työtä Hyrynsalmelle). Hyrynsalmella on yksi sosiaalityöntekijä (tekee 40 % työtä Suomussalmelle). Lasten sijoitukseen liittyvät järjestelyt on Kainuussa keskitetty Kajaanissa sijaitsevaan sijaishuoltoyksikköön, jossa on kaksi sijaishuollon sosiaaliohjaajaa ja yksi sijaishuollon sosiaalityöntekijä. Kajaaniin on keskitetty koko Kainuun yli 18-vuotiaiden jälkihuolto nuorten työ jälkihuoltotiimiin, jossa työskentelee yksi sosiaalityöntekijä ja kaksi sosiaaliohjaajaa. Kainuun alueella on yksi sisäisenä sijaisena toimiva sosiaalityöntekijä, jonka kotiyksikkö on Kajaani, mutta tekee työtä kunnassa jossa tarve. Kelpoisuusehdot täyttäviä sosiaalityöntekijöitä ei ole kaikkiin virkoihin saatu rekrytoitua ja eläkkeelle siirtymisen myötä kilpailu osaavasta työvoimasta tulee jatkossa kiihtymään.

Kainuun soten ylläpitämä Salmilan lastenkoti, jossa on kolme erillistä asuinyksikköä: Järvi, SOS-kriisityöyksikkö ja Salmi -yksiköt. Järvi on seitsemänpaikkainen 12–18 -vuotiaille tarkoitettu lastensuojelulaitos osasto ja Salmi on viisipaikkainen lastensuojelulaitos osasto. SOS-yksikössä on kaksi arviointi- ja kriisipaikkaa alle 18-vuotiaille lapsille ja nuorille sekä turvakoti ja sosiaalipäivystys. Salmilassa on kaikissa yksiköissä oma henkilöstönsä.

5 Yhteistyön järjestäminen hyvinvointi-alueella eri viranomaisten, järjestöjen sekä seurakuntien kanssa ja vastuunjako

Kuntien ja hyvinvointialueen tehtäviä ja työnjakoa lasten ja nuorten palveluissa on kuvattu alla. Järjestöjen ja yhdistysten järjestämät toiminnot tukevat lakisääteisten palveluiden toteutumista. Huomionarvoista on se, että osa yhteistoiminnasta perustuu selkeään suunnitelmallisuuteen ja yhteistyöhön, mutta osin toiminnassa on edelleen kehitettävää. Tarvitaan useita yhteisiä ”pöytiä”, jossa on edustettuina eri tahot. Yhteistyöpöydät voi muodostua eri tavoin, esimerkiksi kohderyhmittäin (lapset, nuoret, perheet), kuntakohtaisesti, kuntaryppäittäin, tavoitteenkohtaisesti tai näiden yhdistelminä. Esimerkiksi kouluikäisille lapsille ja nuorille tapahtuvia toimenpiteitä suunnitellaan kunta ja/tai koulukohtaisesti toimijoiden yhteistyönä. Yhteistyökäytänteistä on tarpeen muodostaa yhteinen kokonaisuus kaikkien osapuolten kesken.

Kunnat

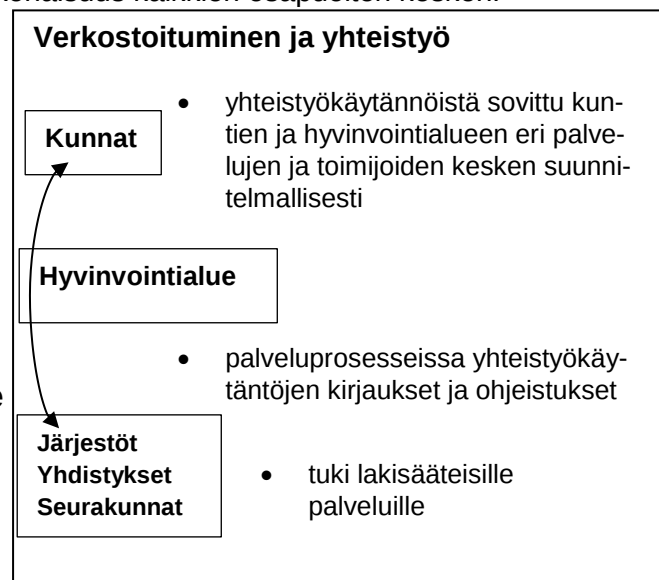
- varhaiskasvatus
- perusopetus
- kolmiportainen tuki
- liikunta- ja nuorisotyö
- ehkäisevä päihdetyö
- lukio- ja ammatillinen koulutus

Kainuun sote/Kainuun hyvinvointialue

- äitiys- ja lastenneuvolat, perhesuunnitteluneuvolat
- perheneuvola
- oppilas- ja opiskelijahuolto palvelut (koulupsykologinentyö ja koulu- ja opiskeluterveydenhuolto) 1.1.2023 alkaen myös kuraattoripalvelut
- lastensuojelu, perhetyö, lapsiperheiden kotipalvelu lastenvalvojan tehtävät
- vammaispalvelut
- aikuissosiaalipalvelut
- äitiyshuolto, lasten somaattinen ja psykiatrinen sairaanhoito
- lapsen kasvun ja kehityksen seuraaminen, äidin ja lapsen varhaisen vuoro-vaikutuksen tukeminen, varhainen puuttuminen alkaviin ongelmiin, kehityksen poikkeamiin sekä terveyden ja hyvinvoinnin esteisiin
- kehityksellisten, rakenteellisten, psyykkisten ja sosiaalisten kasvun ja oppimisen esteiden lääketieteelliset ja psykologiset tutkimukset ja hoidot sekä sosiaaliset selviytykset ja tuet

Järjestöt, yhdistykset, seurakunnat

- järjestöjen, yhdistysten sekä seurakuntien toiminnot tukevat lakisääteisten palvelujen toteutumista

6 Suunnitelman tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa toimenpiteet vuosina 2022–2025 kohdistuvat seuraaviin asioihin

1. lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen
 - elintavat ja mielen hyvinvointi
2. vanhemmuuden tukeminen
3. ennaltaehkäisevien palvelujen ja toimintojen kehittäminen.

Tutkimustiedon perusteella lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyvien ongelmien ehkäisyyn on olemassa monenlaisia kustannusvaikuttavia keinoja (mm. Sipilä & Österbacka 2013). Tutkimustiedon perusteella ongelmien ehkäiseminen on miltei aina tuloksellista ja taloudellisesti kannattavaa. Suunnitelman kehittämiskohteet on valittu kansallisen kouluterveyskyselyn, alueellisen lasten ja nuorten hyvinvointi-indikaattorien, ajankohtaisten lakiuudistusten sekä kansallisten laatusuosituksen sekä toiminnallisten tarpeiden mukaisesti.

Lasten, nuorten ja perheiden palvelut uudistetaan asiakaslähtöisesti integroiduksi palveluiden kokonaisuudeksi maakuntien/hyvinvointialueiden ja kuntien toimintaympäristöön. Muutosohjelmassa palveluiden painopistettä siirretään kaikille yhteisiin ja ennaltaehkäiseviin palveluihin sekä varhaiseen tukeen ja hoitoon. Muutosohjelma vahvistaa lapsen oikeuksiin ja tietoon perustuvaa toimintakulttuuria päätöksenteossa ja palveluissa tuomalla käyttöön lapsivaikutusten arvioinnin sekä välineitä lapsilähtöiseen budjetointiin ja lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointin ja palveluiden seurantaan.

[Lapsen aika. Kohti kansallista lapsistrategiaa 2040 \(Valtioneuvoston julkaisu 2019:4\)](#)

Uudistuksen lähtökohtana ovat lapsen oikeudet, perheiden monimuotoisuus, lapsi- ja perhelähtöisyys sekä voimavarojen vahvistaminen. Lasten, nuorten ja vanhempien osallistuminen ja kokemusasiantuntemus kytketään tiiviisti uudistuksen suunnitteluun ja toimeenpanoon. Muutosohjelma painottaa lasten ja perheiden matalan kynnyksen palveluiden verkostoimista perhekeskustoimintamallin mukaisesti, erityistason palveluiden asiakaslähtöistä integraatiota sekä vaativinta erityisosaamista edellyttävien palveluiden varmistamista niitä tarvitseville lapsille, nuorille ja perheille. (STM 2021)

Taulukko 2. Kainuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman kehittämiskohteet 2022–2025

1. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointi ja terveys

- **Elintavat** (ravitseminen, fyysinen aktiivisuus (liikunta), uni, suun terveys ja ruutuaika)

Tavoite: Lasten, nuorten ja lapsiperheiden terveystottumukset paranevat

Toimija / Vastuutaho	Suosittelavat käytännön toimenpiteet	Toteutusaika, mittari
Kainuun kunnat - varhaiskasvatus - perusopetus - nuorisotoimi	Move-mittaustulosten hyödyntäminen lasten ja nuorten terveyden edistämässä. Tiedotus perheille Välituntitoiminnan ja opetuksen ulkopuolisen toiminnan (harrastustoiminta) kehittäminen terveyttä ja hyvinvointia tukeviksi Harrastepassin laajentaminen jo nuoremmille lapsille Vanhempainiltojen teemoittaminen eri asiantuntijoiden avulla Kouluterveyskyselyn tulosten tiedottaminen oppilaille ja huoltajille, uudenlaisten yhteistyömallien kehittäminen perheiden mukaan saamiseksi Liikkuva koulu – hanke Varhaiskasvatuksessa liikuntavastaavat Suun terveydenhuollossa hammashoitajan tuki esim. terveystiedon tunneille. Ksylitolipastillit käyttöön koululaisille	2022-, kouluterveyskyselyt, TEA – viisari (terveydenedistämisaktiivisuus) MOVE-mittaukset

	Hyvinvointialan opiskelijoiden työssäoppimisjaksot koulujen hyötykäyttöön esim. fysioterapiaopiskelijat Terveysteemapäivät kouluun Ravitsemusterapeutin tuki kouluihin Neuvokas perhe -toimintamallin käyttöönotto yhteistyössä eri toimijoiden kanssa Peruskoulun ja varhaiskasvatuksen ruokakasvatus-toiminta Palveluista tiedottaminen Nuorisotilojen aukioloajat	
Järjestöt, yhdistykset ja seurakunnat - Kainuun liikunta	Liikkuva varhaiskasvatus, Liikkuva koulu ja Liikkuva opiskelu -ohjelmien alueellinen koordinaatio	
Kainuun nuorisovaltuusto	Nuorilla on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa päätöksentekoon	2022-, aloitteiden ja päätösten määrät
Kainuun sote / Kainuun hyvinvointi-alue - Lasten ja perheiden terveystalvet (äitiys- ja lastenneuvolapalvelut sekä perhesuunnittelu, perheneuvola) - Lapsiperheiden sosiaalipalvelut (lapsiperheiden kotipalvelu, perhetyö, lastensuojelu) - Vammaispalvelut	Neuvokas perhe – toimintamallin käyttöönoton laajentaminen eri toimijoiden kesken Yhteistyökäytäntöjen ja toimintamallien tarkistaminen kuntien, Kainuun soten, seurakuntien sekä eri järjestöjen ja yhdistysten kesken Perhekeskuksen terveyden edistämisen tehtävä kokonaisuuden yhdistyminen alueelliseen hyvinvoinnin-, terveyden- ja turvallisuusrakenteeseen	2022-, kouluterveyskyselyt, TEA – viisari (terveydenedistämisaiktiivisuus) 2022 – 2025 pysyvät yhteistyörakenteet, yhteistyörakenteiden kirjaukset yhteiseen toimintasuunnitelmaan sekä kunkin toimijan strategiaan asiakirjoihin 2022 – 2025, kouluterveyskyselyt

- Aikuissosiaalipalvelut - Oppilas- ja opiskelijahuolto palvelut (koulupsykologinentyö ja koulu- ja opiskeluterveydenhuolto) 1.1.2023 alkaen myös kuraattori-palvelut - Kuntoutuspalvelut (ravinto- ja fysioterapeutit) - Suun terveydenhuolto	(Hytetu), esim. perhekeskustoimintaan liittyvä elintapaohjauksen alatyöryhmä Koulufysioterapia – kokeilu Toiminta- fysioterapiatyön elintapaohjausta kouluille	2022-,
---	---	---------------

- **Mielen hyvinvointi**

Tavoitteet: Mielen terveyden ongelmat vähenevät, Yksinäisyys vähenee, Kiusaamiseen ja häirintään sekä väkivaltaan puuttuminen

Toimija / Vastuutaho	Suositeltavat käytännön toimenpiteet	Toteutusaika, mittari
Kainuun kunnat - varhaiskasvatus - perusopetus - nuorisotoimi	Hyvä tuki perheisiin mahdollisimman varhain Toimintamallien täsmentäminen ja kehittäminen kiusaamiseen, häirintään ja väkivaltaan liittyen. Koulutusta näistä teemoista lasten ja nuorten kanssa toimivalle ammattihenkilöstölle Kumminuoriso - ohjaajatoiminnan laajentaminen koko Kainuuseen Tunnetaitojen opettaminen - vahva perusta sosiaalisille taidoille	2022-, kouluterveyskyselyt

	Eri toimijoiden hyvät käytänteet tietoon yhteiseksi tietovarannoksi (esim. seurakunnan, nuorisotyön, koulun järjestämät toimintapäivät)	
Järjestöt, yhdistykset ja seurakunnat - Mannerheimin lastensuojeluliitto ry MLL	Aikaseikkailu – kerhot Kaverikerhot, osallistujat yhdessä opettajan tai kuraattorin kanssa Alakoulun oppilaille oppitunteja ja vanhemmille vanhempainilaisuuksia tavoitteiden mukaisista teemoista Koulutukset oppilaille ja vanhemmille digi-hyvinvoinnista Tukioppilastyön kehittäminen yläkouluissa tavoitteiden mukaiseen toimintaan, koulutetaan ja tuetaan tukioppilaita vapaaehtoisena ja vertaisena toimimiseen tavoitteiden mukaisesti Koulutukset oppilaille ja vanhemmille vanhempainilaisuuksia tavoitteiden teemoista Tukihenkilötoiminta; tarjotaan nuorelle aikuinen Kaveri nuoren tarpeiden mukaan	2022-,
Kainuun nuorisovaltuusto	Nuorilla on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa päätöksentekoon	2022-, aloitteiden ja päätösten määrät
Kainuun sote / Kainuun hyvinvointialue	Hoito- ja palvelutakuun toteutuminen sekä asetuksen mukaisten palveluiden seuranta mm. henkilömitoituksen huomioiminen lastenneuvolassa ja kouluterveydenhuollossa	2022-, hoito ja palvelutakuun seuranta, koulu-terveyskyselyt, kansalliset hyvinvointi-indikaattorit

- Lasten ja perheiden terveystalvelut (äitiys- ja lastenneuvolapalvelut sekä perhesuunnittelu, perheneuvola) - Lapsiperheiden sosiaalipalvelut (lapsiperheiden kotipalvelu, perhetyö, lastensuojelu) - Vammaispalvelut - Aikuissosiaalipalvelut - Oppilas- ja opiskelijahuolto palvelut (koulupsykologinentyö ja koulu- ja opiskeluterveydenhuolto) 1.1.2023 alkaen myös kuraattoripalvelut - Kuntoutuspalvelut (ravinto- ja fysioterapeutit) - Suun terveydenhuolto	Perheneuvolan, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä koulu- ja nuorisopsykiatriapalveluista henkilöstöä, nuorisopsykiatrialta osallistuu IPC- ja CoolKids – koulutuksiin Lähisuhdeväkivalta ilmiöiden tunnistamisen vahvistaminen henkilöstön koulutuksilla (Hellä – hanke) Lähisuhdeväkivalta oppaan päivittäminen (Hellä – hanke) Avainhenkilötoimintamalli lähisuhdeväkivalta-työhön (Hellä-hanke) Mukana -elämässä, Itsemurhien ehkäisy Kainuussa hanke Mielenterveysosaamisen vahvistaminen koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa - vastaanotto mielenterveystarkastuksille. Työpari kuraattori – miekkari työskentelyn kehittäminen	Koulutuksiin osallistuvien määrä 2022-, 2022-, 2022-, 2022-, 2022-,
---	--	---

2. Vanhemmuus ja erilaiset perheet

Tavoite: Vanhemmuuden varhainen tukeminen

Toimija / Vastuutaho	Suosittelavat käytännön toimenpiteet	Toteutusaika, mittari
Kainuun kunnat - varhaiskasvatus - perusopetus - nuorisotoimi	Perusopetuksessa (Kajaani) pilotoidaan kahdessa koulussa vastuutyöntekijämallia, jonka tavoitteena on lisätä ja parantaa Sivi-sote yhteistyötä paljon tukea tarvitsevien perheiden osalta (Hellä – hanke) laajenee koskemaan koko Kainuuta Hellä-hankkeen varhaisen tuen tiimityöskentelymalli Perhekoulu/Vanhempain koulut yhteistyössä soten kanssa Oppilaiden ja huoltajien osallistaminen Koulun huoltajailtojen kehittäminen (toiminnallisuus, lapsi + huoltaja yhdessä, teemaillat) perusopetukseen eri vuosiluokille suunnitellusti	2022- 2025, toteutuneet toimenpiteet
Järjestöt, yhdistykset ja seurakunnat - Mannerheimin lastensuojeluliitto ry MLL	Vanhemmuuden tuki-iltojen järjestäminen verkossa Vahvuutta vanhemmuuteen -perheryhmien, Lapsi mielessä-vanhempainryhmien ja ABC-vanhemmuusryhmien toteuttaminen verkossa Tarjotaan MLL:n tukihenkilö, Perhecummi tai maahanmuuttajaäidin ystävä, perheen tarpeen mukaan	

	Tarjotaan tilapäistä lastenhoitoapua perheille ja ylläpidetään maksutonta lapsiparkki-toimintaa	
Kainuun nuorisovaltuusto	Nuorilla on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa päätöksentekoon	2022-, aloitteiden ja päätösten seuranta
Kainuun sote / Kainuun hyvinvointialue - Lasten ja perheiden terveystilapalvelut (äitiys- ja lastenneuvolapalvelut sekä perhesuunnittelu, perheneuvola) - Lapsiperheiden sosiaalipalvelut (lapsiperheiden kotipalvelu, perhetyö, lastensuojelu) - Vammaispalvelut - Aikuissosiaalipalvelut - Oppilas- ja opiskelijahuolto palvelut (koulupsykologinentyö ja koulu- ja opiskeluterveydenhuolto) 1.1.2023 alkaen myös kuraattoripalvelut - Kuntoutuspalvelut (ravinto- ja fysioterapeutit) - Suun terveydenhuolto	Varhaisen tuen tiimimalli (Hellä -hanke) Perusopetuksessa (Kajaani) pilotoidaan kahdessa koulussa vastuutyöntekijämallia, jonka tavoitteena on lisätä ja parantaa Sivi-sote yhteistyötä paljon tukea tarvitsevien perheiden osalta (Hellä – hanke) laajenee koskemaan koko Kainuuta Perhekoulu/Vanhempain koulut yhteistyössä kuntien, KAMK ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa (perhekoulu verkossa) Monialainen palvelutarpeen arviointi (Pohjoinen lastensuojelu 20 -22 hanke) Nopsa -perhetyön kehittäminen Katajainen, ryhmämuotoinen perheiden avokuntoutus (päihde- ja mielenterveys) Rastitien tilapäisen hoidon kehittäminen	2022 – 2025, hankekehittämisen mittarit, kouluterveyskyselyt 2022-, 2022-, 2022, asiakasmäärät 2022 - 2022, asiakasmäärät 2022-,

3. Ennaltaehkäisevät palvelut ja toiminnot

Tavoite: Ennaltaehkäisevät palvelut ja arjen tuen toiminnot lisääntyvät. Toimielinten päätöksenteossa otetaan käyttöön lapsivaikutusten ennakkoarviointi ja lasten oikeudet tunnetaan.

Toimija / Vastuutaho	Suosittelavat käytännön toimenpiteet	Toteutusaika, mittari
Kainuun kunnat - varhaiskasvatus - perusopetus - nuorisotoimi	Yhteistyön lisääminen eri toimijoiden kesken Hyvinvointikeskustelu laajasti ja pitemmälle tulevaisuuteen suuntautuen Ankkuritoiminnan laajentaminen koko Kainuun alueelle Miekkarin, kuraattorin, psykologin ja koulunuorisotyöntekijän kahvit nuorten kanssa koulu-päivän aikana lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa Lapsen tuen malli -hanke varhaiskasvatuksessa koko Kainuussa Varpu – mentori ja perheohjaaja työmallit varhaiskasvatuksessa Koulupoissaolojen seurantamalli Koulunuorisotyö oppilaitoksissa	2022-, toteutuneet toimenpiteet 2022-,
Järjestöt, yhdistykset ja seurakunnat - Mannerheimin lastensuojeluliitto ry MLL	Perheiden Pesäkolo -kohtaamispaikkatoiminnan jatkaminen ja kehittäminen	

	MLL:n perhekahviloiden perustaminen, ylläpitäminen ja tukeminen Kainuun kunnissa yhdessä MLL:n yhdistyksen kanssa	
Kainuun nuorisovaltuusto	Nuorilla on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa päätöksentekoon	2022-, aloitteiden ja päätösten seuranta
Kainuun sote / Kainuun hyvinvointialue - Lasten ja perheiden terveystalvelut (äitiys- ja lastenneuvolapalvelut sekä perhesuunnittelu, perheneuvola) - Lapsiperheiden sosiaalipalvelut (lapsiperheiden kotipalvelu, perhetyö, lastensuojelu) - Vammaispalvelut - Aikuissosiaalipalvelut - Oppilas- ja opiskelijahuolto palvelut (koulupsykologinentyö ja koulu- ja opiskeluterveydenhuolto) 1.1.2023 alkaen myös kuraattoripalvelut - Kuntoutuspalvelut (ravinto- ja fysioterapeutit) - Suun terveydenhuolto	Perhekeskustoimintamallin kehittäminen, mm. sähköinen perhekeskus Ryhmämuotoisten vanhemmuuden tukemisen menetelmien lisääminen Ryhmämuotoiset lasten ja nuorten ryhmät, mm. eroauttaminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa Kohtaamispaikkatoiminnan (yksi perhekeskusten tehtävistä) kehittäminen yhteistyössä järjestöjen ja seurakuntien kanssa Perhekoulu/Vanhempain koulut yhteistyössä kuntien, Kamk ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa (perhekoulu verkossa) Lapset puheeksi -menetelmän systemaattinen käyttö monialaisessa verkostotyössä Perhetyöntekijän tuki lapsiperheille alkaen jo raskausaikana varhaisen tuen muotona	2022 – 2025, toteutuneet toimenpiteet

	Miekkarin, kuraattorin, psykologin ja koulunuo- risotyöntekijän kahvit nuorten kanssa koulu- päivän aikana lukiossa ja ammatillisessa kou- lutuksessa Koulufysioterapia – kokeilu Toiminta- fysioterapiatyön elintapaohjausta kouluille Suun terveyden edistäminen - Kestävän kas- vun Kainuu hankkeen avulla	
--	---	--

Lisäehdotuksia lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi:

- Varhaisempi psykiatrinen tukeminen jo alakouluikäisille (tai jopa varhaiskasvatukseen), samoin psykologin palveluiden vahvistamista oppimisen tuen mutta erityisesti myös tunne-elämän tukemiseksi (ala- ja yläkouluun)
- Nuorisopsykiatriapalveluihin lisää resurssia, jotta perustasolla on mahdollista tehdä työnkuvauksen mukaisia tehtäviä (erityispalvelun resurssin puuttuessa tehtäviä jää perustason hoidettavaksi) hämärtyy oikea-aikainen tuki ja hoito
- Yksi turvallinen aikuinen jokaisen lapsen / nuoren päivään
- Tiedolla johtaminen osaksi varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tavoitteiden asettelua ja toimintaa
- Nuorten mielenterveyspalveluiden lisääminen
- Kainuun maakunnallinen nuorisovaltuuston aloite maakuntavaltuustolle 22.12.2021 **Nuorten mielenterveyspalveluiden tarpeen kar-
toittaminen ja tarpeen mukaisten palvelujen tarjoaminen**

7 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman hyväksyntä, seuranta ja arviointi

Lastensuojelulain (417/2007, 12 §) mukaan kunnan tai useamman kunnan yhdessä on laadittava lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi kunnan tai kuntien toimintaa koskeva suunnitelma, joka hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa.

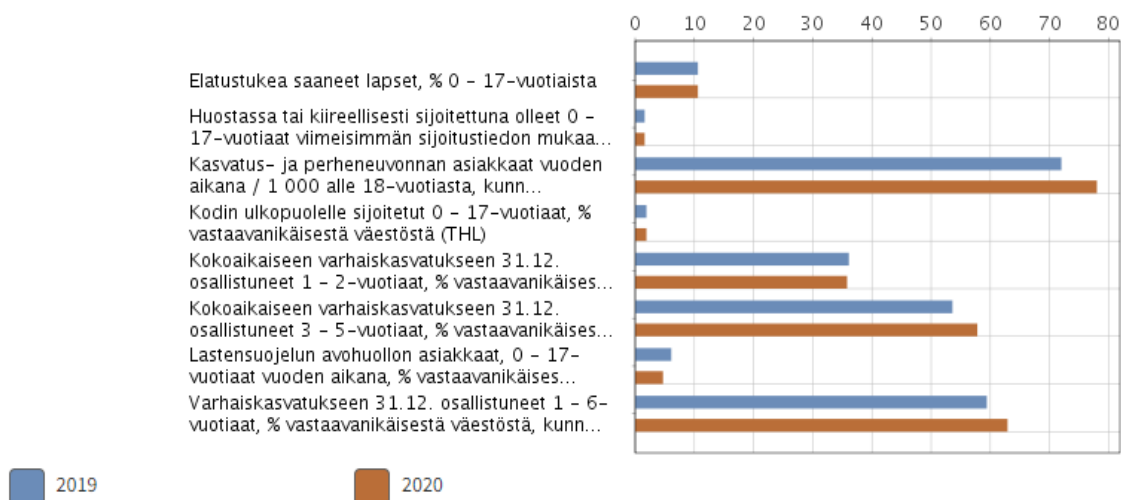
Suunnitelma on otettava huomioon kuntalain (365/1995, 65 §) mukaista talousarviota ja taloussuunnitelmaa laadittaessa. Käytännössä tämä tapahtuu helpoiten siten, että suunnitelmaan laatimiseen osallistuneet julkiset tahot huomioivat suunnitelman tavoitteet ja seurattavat asiat talousarvion laatimisen yhteydessä osana kunnan/hyvinvointialueen muuta taloussuunnittelua ja tavoitteiden asettamista.

Kainuussa on sovittu, että oppilashuollon ohjausryhmät muodostetaan kunnittain. Näin ollen myös lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman seuranta on osittain tarkoituksenmukaista toteuttaa kuntakohtaisesti esimerkiksi osana oppilashuollon kuntakohtaisia ohjausryhmiä. Ohjausryhmät raportoivat suunnitelman toteutumisesta kuntien ja hyvinvointialueen valtuustoille ja valmistelevat tarvittavat parantamishdotukset kokoamansa arviointitiedon pohjalta. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laatimisessa on otettu huomioon Kainuun alueellinen hyvinvointikertomus ja suunnitelma, joten seuranta ja arviointia tehdään myös yhteistyössä hyvinvoinnin edistämisen eri työryhmien kanssa. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteellinen ja johdonmukainen seuranta- ja arviointirakenne huomioiden suunnitelman kokonaisuus tarkentuu Kainuun hyvinvointialueen valmistelun yhteydessä osana terveyden ja hyvinvoinnin (Hytetu) työtä. Tämän osalta lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa tullaan tarkistamaan vuoden 2023 aikana.

Lähdeluettelo

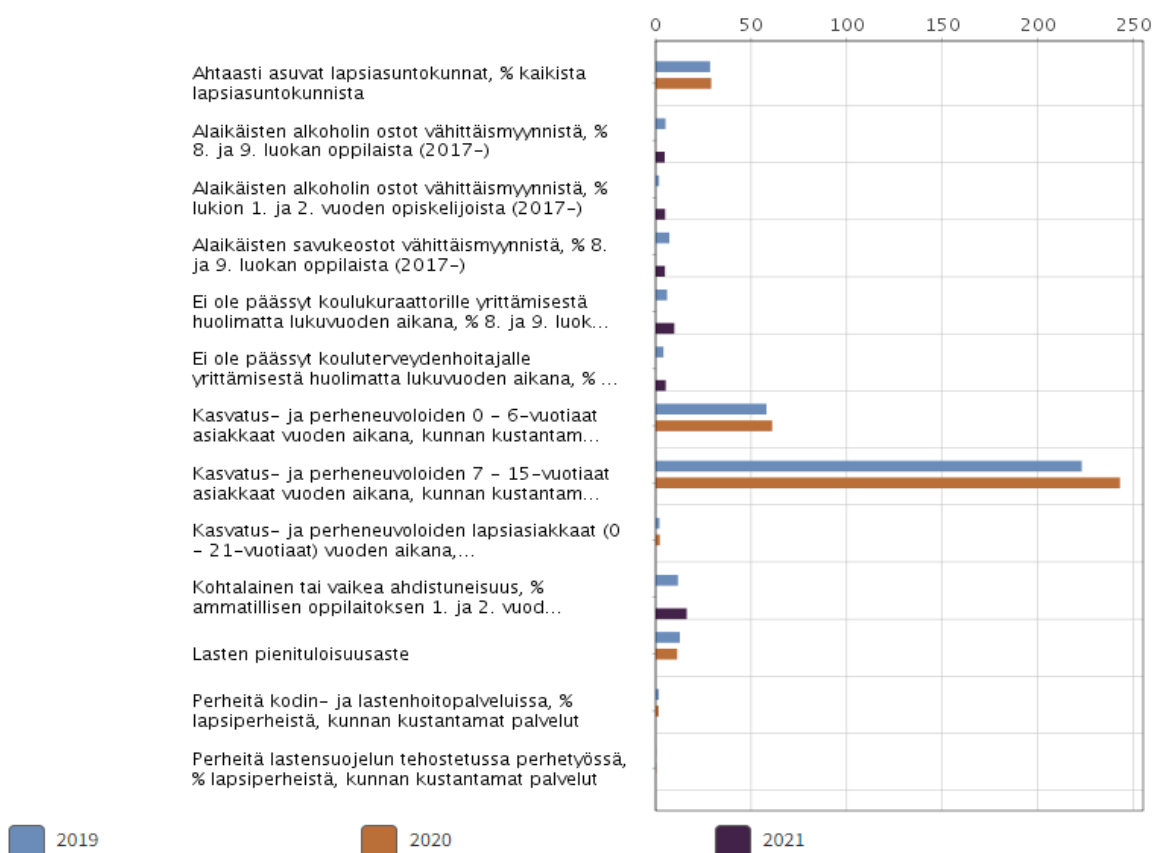
- Hakulinen-Viitanen T., Hietanen-Peltola M., Hastrup A., Wallin, M. & Pelkonen M. 2012. Laaja terveystarkastus. [Ohjeistus äitiys- ja lastenneuvolatoimintaan sekä kouluterveydenhuoltoon](#). Helsinki: THL.
- Heinonen, H., Väisänen, A. & Hipp, T. 2012. [Miten lastensuojelun kustannukset kertyvät?](#) Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto; THL.
- Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä 2021. [Kainuun alueellinen hyvinvointikertomus 2020 ja hyvinvointisuunnitelma 2021–2024](#).
- Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä 2017. [Kainuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2017 - 2021](#).
- Kemppi, H. 2021. (toim.) Kokoava selvitys ja politiikkatoimet. [Eroon lapsiperheköyhyydestä](#).
- Kuntaliitto. 2008. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laadinta kunnissa. [Opas laki-sääteisen suunnitelman laadintaan](#). Helsinki: Kuntaliitto.
- Opetushallitus. 2011. [Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet](#).
- Opetushallitus. 2014. [Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014](#).
- Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2022. [Liikuntaindikaattorit](#).
- Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2022. [Varhaiskasvatussuunnitelmien perusteet](#).
- Perälä M-L, Halme, N. & Nykänen, S. 2012. [Lasten, nuorten ja perheiden palveluja yhteensovittava johtaminen](#). Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Ristolainen, H., Varjonen, S., & Vuori, J., 2013. [Mitä tiedämme politiikkatoimien vaikuttavuudesta lasten ja nuorten syrjäytymisen sekä hyvinvointierojen vähentämisessä?](#) Poliittikatoimien vaikuttavuuden tieto- ja arviointikatsaus. Valtioneuvoston kanslian raporttisarja 2/2013
- Sipilä, J., & Österbacka, E., 2013. Enemmän ongelmien ehkäisyä, vähemmän korjailua? Valtiovarainministeriön julkaisu 11/2013. Helsinki: valtiovarainministeriö.
- STM 2022. [Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistus](#), [palvelujen kehittämisen/lapsi-ja-perhepalvelut](#)
- THL.2022. [Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma](#)
- THL. 2020. Lasten, nuorten ja perheiden terveys- ja hyvinvointiseuranta. [Finlapset - rekisteriseuranta](#)
- THL. 2022. [Kansallinen lihavuusohjelma](#) 2012 - 2015.
- THL. 2022. [Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet](#).
- THL. 2022. [Lastensuojelun käsikirja](#).
- THL 2016b. [TEA viisari](#).
- Valtioneuvosto 2019. [Lapsen aika: Kohti kansallista lapsistrategiaa 2040](#).

Liite 1. Kainuun lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointi-indikaattoreita (Sotkanet)

2019

2020

2019

2020

2021

Julkaisuluettelo

Sarja A: virallisesti hyväksytyt julkaisut
Sarja B: selvitykset ja tutkimukset
Sarja C: hallinnolliset asiakirjat
Sarja D: monistesarja

Sarja A

- A:1 Viestintäsuunnitelma 2015–2016
- A:2 Kainuun alueellinen hyvinvointikertomus 2020 ja hyvinvointisuunnitelma valtuustokaudelle 2021–2024, strategiset linjaukset ja toimet

Sarja B

- B:1 Vammaispalveluhankkeen Kainuun osahankkeen loppuraportti
- B:2 Tukeva 3 – juurruttamishanke
Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin tukeminen Pohjois-Suomessa
Kainuun osahanke
Loppuraportti 1.10.2012–31.10.2013
- B:3 Virta – Pidämme huolta työ ja toiminta-kyvystämme sekä tulevaisuudestamme 2011–2013 –loppuraportti
- B:4 Kainuulainen lapsi lastensuojelutarpeen selvityksessä vuosina 2013–2014
Pohjois-Suomen Lasten Kaste – Kainuun toiminnallinen osakokonaisuus
- B:5 Tietoa potilaan oikeuksista ennen hoitoa, hoitotilanteesta ja hoidon päättymisen jälkeen
- B:6 Sosiaalinen kuntoutus 2016 – Työryhmän raportti ja suositukset
- B:7 Työ Unelmatyöksi – tuottavuutta ja työhyvinvointia Kainuun sotessa – hanke, loppuraportti 9/2015- 12/2017
- B:8 Osallistuva ja vaikuttava kansalainen - Kansalaislähtöisen sosiaalihuollon kehittäminen Kainuun maakunnassa

Sarja C

- C:1 Talousarvio 2013 ja taloussuunnitelma 2014–2016
- C:2 Vuosikertomus 2012 Kainuun maakunta -kuntayhtymä
- C:3 Talousarvio 2014 ja taloussuunnitelma 2015–2017
- C:4 Vuosikertomus 2013 Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä
- C:5 Kainuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2014–2015
- C:6 Talousarvio 2015 ja toiminta- ja taloussuunnitelma 2016 – 2018

- C:7 Vuosikertomus 2014 Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä
- C:8 Talousarvio 2016 ja taloussuunnitelma 2017–2019
- C:9 Kehitysvammaisten henkilöiden asumisen ja siihen liittyvien palvelujen suunnitelma 2015–2020
- C:10 Vuosikertomus 2015 Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä
- C:11 Talousarvio 2017 ja toiminta- ja taloussuunnitelma 2018–2020
- C:12 Lapset ensin Kainuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2017–2021
- C:13 Vuosikertomus 2016 Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä
- C:14 Talousarvio 2018 ja toiminta- ja taloussuunnitelma 2019–2021
- C:15 Vuosikertomus 2017 Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä
- C:16 Kainuun kuntien yhteinen kotouttamisohjelma 2018–2019
- C:17 Talousarvio 2019 ja toiminta- ja taloussuunnitelma 2020–2022
- C:18 Vuosikertomus 2018 Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä
- C:19 Talousarvio 2020 ja toiminta- ja taloussuunnitelma 2021–2021
- C:20 Vuosikertomus 2019 Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä
- C:21 Kainuun kuntien yhteinen kotouttamisohjelma 2020–2021
- C:22 Talousarvio 2021 ja taloussuunnitelma 2022 -2024
- C:23 Vuosikertomus 2020 Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä
- C:24 Kainuun alueellinen hyvinvointikertomus 2020 ja hyvinvointisuunnitelma valtuustokaudelle 2021–2024, strategiset linjaukset ja toimet
- C:25 Talousarvio 2022
- C:26 Vuosikertomus 2021 Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä
- C:27 Arvokas ja onnellinen lapsuus Kainuussa – lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2022 – 2025

Sarja D

- D:1 Tieto toiminnaksi – hankkeen raportti
Lapsiperheiden ja nuorten päihdepalvelujen kehittämislinjauksia – Tietoa päihteistä ja päihdepalvelujen tarpeesta Kainuussa
- D:2 Osallisuutta ja sosiaalista vahvistumista Kainuussa - Virta Kainuu -osahankkeen loppuraportti
- D:3 Palvelutarjotin 2013 – Päivätoimintaa ja matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja Kainuussa, Virta Kainuu – osahanke

- D:4 Selvitys tehostetun palveluasumisen palvelusetelin hinnoittelusta – Aktiiviasiakas-hankkeen selvityksiä
- D: 5 Strengthening the Customer's Freedom of Choice - Aktiiviasiakashanke Alankomaissa ja Belgiassa syksyllä 2013
- D:6 Aktiiviasiakashankkeen loppuraportti - Kyllä kai minä itse parhaiten tiedän, mitä palveluja tarvitsen
- D:7 Hyve - johtamisen kartta
Vuorovaikutuksellisella johtamisella uusiin tavoitteisiin – hanke 1.3.2012–31.10.2014
Kainuun osahanke
Loppuraportti
- D:8 Ikäihminen toimijana – hanke – Vanhuspalvelulain toimeenpanoa Pohjois-Suomessa 2013–2014 1.7.2013–31.10.2014 Kainuun osahanke
Loppuraportti
- D:9 Terveempi Pohjois-Suomi 2
1.3.2012–31.10.2014 Kainuun osahanke
Loppuraportti
- D:10 Selvitys kotona asumista tukevien palvelujen tuotteistamis- ja ryhmittely-tavoista taustainformaatioksi Hyvinvoinnin palvelutarjottimen kehittämistä varten
- D:11 Selvitys laatutakuusta ja palvelutuote-kuvauksista taustainformaatioksi Hyvinvoinnin palvelutarjottimen kehittämistä varten
- D:12 Hyvinvoinnin palvelutarjotin – käyttöopas palvelusetelituottajille
- D:13 Hyvinvoinnin palvelutarjotin – käyttöopas palveluntuottajille
- D:14 Rekisteröitymisopas – näin annat perustietosi Hyvinvoinnin palvelutarjottimelle
- D:15 Hyvinvoinnin palvelutarjottimen käyttöopas ympärivuorokautisia hoivapalveluja tuottaville palveluntuottajille
- D:16 Ylläpitäjän ohje – rekisteröintianomuksen käsittely ja palveluntuottajan lopullinen hyväksyminen Hyvinvoinnin palvelutarjottimelle
- D:17 Ylläpitäjän opas – Hyvinvoinnin palvelutarjottimen eManagement-järjestelmään
- D:18 Hyvinvoinnin palvelutarjottimen käyttöopas asiakasohjaajille
- D:19 Hyvinvointi hakusessa – riippuvuus riskinä
Päihde- ja mielenterveyspalveluketjujen, kuntoutusyhteistyön ja työmenetelmien kehittäminen Lapissa ja Kainuussa 1.3.2013–31.10.2015
Loppuraportti Kainuun hankeosio
- D:20 Pohjoinen Sote ja tuottamisen rakenteet – hanke Kainuun toiminnallinen osakokonaisuus, loppuraportti 1-10/2015
- D:21 Hoitotyön kirjaamisen kehittäminen, RAI-järjestelmän käytön laajentaminen ja hoitoisuusluokitusjärjestelmän käyttöönoton tukeminen
- D:22 Huolenkarkotuspäivä
- D:23 Miten minä kommunikoin - inhorehellinen työkirja

- D:24 Virta II – hankkeen Sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnan käsikirja
- D:25 Laatusuojeluun, Pohjois-Suomen Lasten Kaste – hankkeen Kainuun toiminnallinen osakokonaisuus Loppuraportti 4/2014 – 3/2016
- D:26 Virran tuomaa
Esimerkkejä sosiaalisen kuntoutuksen menetelmistä ja käytännöistä
- D:27 Loppuraportti: Virtaa vielä – Virta II – hanke
- D:28 Sosiaalisen kuntoutuksen työryhmän raportti ja suositukset
- D:29 Maaseudun tuetut liikkumispalvelut kaikkien käyttöön MATKA – hankkeen loppuraportti 11/2016
- D:31 Paljon tukea tarvitsevat – paljon palveluita käyttävät, loppuraportti 8/2015 - 9/2017
- D:32 Iäkkäiden maakunnallinen palvelukokonaisuus Kainuussa
- D:33 VESOTE – Vaikuttavaa elintapaohjausta sosiaali- ja terveydenhuoltoon poikki-hallinnollisesti -hanke, loppuraportti 2/2017 – 12/2018
- D:34 Erityislaster omaishoidon kehittäminen Kainuussa – Erinomainen -hanke, loppuraportti 1/2017 – 12/2018
- D:35 Sosiaalisen kuntoutuksen kehittäminen Kainuussa 2017 – 2018, SOS Kainuu – hanke
- D:36 Sosiaali- ja terveydenhuollon dokumentaatio, kirjaaminen ja tiedonkulku Kainuun soteissa -hanke, loppuraportti 1/2016 – 12/2018
- D:37 OTE maakunnassa – Polut kuntoon -hanke, loppuraportti 4/2017 – 10/2018
- D:38 Muutosta, kasvua ja vahvistusta perhekeskuksiin Kainuussa -hanke, loppuraportti 1/2017 – 12/2018
- D:39 Opas Erityislaster vanhemmuus ja omaishoidon tuki
- D:40 Savuttomana leikkaukseen – hankkeen loppuraportti
- D:41 Kainuun palvelusetelikoilu – Henkilökohtainen budjetti HB, loppuraportti
- D:42 ISO SOS – Osallistuvat asiakkaat ja vaikuttavat työkokeilut sosiaalityössä -hankkeen loppuraportti
- D:43 Voimaa ryhmästä käsikirja – Osallisuutta ja sosiaalista toimintakykyä vahvistamassa kuntouttavassa sosiaalityössä ja ryhmässä
- D:44 Kainuun digituki 11/2019 – 9/2020, Kainuun soten loppuraportti
- D:45 Alueellinen hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen, rakenne ja tehtävät
- D:46 Kainuun rakenneuudistus v. 2020–2021 -alueellisen valmistelun tukena (KaRa) – hankkeen loppuraportti

Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä
PL 400, 87070 Kainuu
Puh. vaihde 08 61 561
S-posti kirjaamo@kainuu.fi

sote.kainuu.fi